

Duhovno Življenje

LETO (AÑO) VII. — ŠT. 133. — FEBRUAR.

SLOVENSKA KRAJINA

slavi letos 20 letnico svoje svobode v svobodni Jugoslaviji.

Njeni sinovi, rojaki iz one strani Mure vabijo vse brate Slovence in vse Jugoslovane, da prihite 12. februarja na Avellanedo, da se skupno zahvalimo Bogu in da se tega dogodka povese- limo z lepo pesmijo in navdušeno besedo.

Začetek ob 4 uri popoldne z zahvalno slovesnostjo v kapeli Manuel Estevez 630. Nato zborovanje na dvorišču s sodelovanjem raznih društev.

DUHOVNO ŽIVLJENJE

je mesečnik.

Uredništvo in uprava:

Pasaje Salala 60.

Urednik: Hladnik Janez.

Telefon 63-6832 (63-2629)

Letna naročnina za Argentino 2 \$.

Za Jugosavijo 40 Din.

Za druge dežele 3 \$.

CERKVENI VESTNIK

12 febr. ob 10 na Avellanedi ponovitev nove maše. Ob 4 uri pete liturgije tudi na Avellanedi. Oboje na Man. Estevez 630.

19 febr. maša na Paternalu za Sebastjana Mozetič. Popoldne nič.

26 febr. ob 10 uri sv. Maša v Rosario v kapeli pri slovenskih šolskih sestrah.

5 marca. Maša na Paternalu za Janeza Furlan. Molitve ob 4 uri na Paternalu.

12 marca. Maša na Avellanedi. Molitve na Paternalu.

19 febr. odidem na obisk k Slovincem v Mendoza. Prosim rojake, di imajo tam kaj znanca, da mi sporoče njihove naslove. Na povratku se bom zadržal v Juninu, kjer je tudi več Slovencev, nato bom šel v Rosario in potem še dalje v Paraná.

Postna postava:

Strgi post, to je prepoved mesnih jedi in mesne juhe in pritriganje v jedi velja sledeče dneve: pepelnica, vsi petki velikega posta.

Samo post pa je vse srede 40 dnevnega posta in veliki četrtek. Te dneve se smejo uživati mesne jedi, a si je treba v jedi pritrigati.

Vzdržnost od mesa veže vse vernike, pritriganje v jedi veže tiste, ki so spolnili 21 let in še niso stari 60.

Posebne olajšave so dovoljene bolnikom, in tistim kateri niso sami gospodarji svoje mize in morajo uživati tisto, kar se dobi. Od pritriganja v jedi so tudi izvzeti oni kateri delajo težko telesno delo.

Velikonočno spoved je treba tudi tukaj spolniti, kdor hoče biti cel kristjan. Po slovensko se more spovedati vsak dan do 10 ure, v nedeljo in praznik pa do 9 ure pri sv. Jožefu. Tudi ob priliki slovenske službe božje preje in potem je prilika za spoved.

V cerkvi sv. Jožefa v Floresu so se poročili:

17. jan. Albina Bitežnik in Okroglič Jože.

28. jan. Ivanka Čeligoj iz Trnova pri Il. Bistrici in Lešnjak Jernej, doma iz Horjula.

4. febr. Rozalija Lasič iz Vrtojbe in Anton Ušaj iz St. Petra pri Gorici.

Pri sv. Neži na Avalos se poroči Pavlina Kodrič in Stane Troha. Poroka se bo vršila 18. febr. zvečer.

Krščena je bila pri Sv. Jožefu Izabela Čebobin. Stariši so doma iz Gorice. Krsti je opravil g. Doktorič.

Važno je tole:

Krsti in poroke se lahko vrše kar pri Sv. Jožefu v Floresu. Samo prijaviti je treba preje, da sem gotovo doma. Zaradi porok je pa treba imeti v redu krstne liste oziroma druge zadostne dokumente in pa dve zanesljivi priči.

IZ UPRAVE.

Vsi bralci našega lista razumete, da je z uredniškimi posli mnogo dela. Ker je sedaj vse delo padlo na moje rame, je jasno, da mi čas še manj dopušča kot doslej, da bi hodil na obiske. Prav gotovo je moja želja, da bi obiskal vse rojake, katerih naslove morem doseči, toda ta naloga je preobširna, in je kar gotovo, da nikdar ne bom do vseh prišel.

Mnogi čakajo, da pride kdo pobrati naročnine za D. Ž. Prosim, da na to ne čakajte. Potrudite se sami in prinesite tiste solde, saj je tako malenkostno, a meni bo pa le v izdatno pomoč, če bo vsak storil toliko, kolikor je njegov delež.

Saj ste Slovenci uvidevni ljudje in vem da ga ni med bralci Duhovnega Življenja, ki bi namenoma ne hotel poravnati naročnine. Le prilika se ne ponudi.

Sedaj pa Vas prosim, da si to priliko sami poiščite. Najti je ni težko.

Posebno primerno je ob priliki slovenske službe božje dopoldne in popoldne, kakor je razglašeno vedno v časopisju.

Prav tako lahko poravnate tudi na bankah Germánico (g. Lakner) in Holandés (g. Škrbec). Tudi pri Slovenskem listu lahko izročite naročnino za Duhovno Življenje.

Da so z izdajanjem združeni veliki stroški, to tudi vsi razumete. Zato prosim, bodite velikodušni in primaknite tisti, kateri zmorete kako malenkost za tiskovni sklad.

Glede dostavljanja je res, da vtegne biti kak pogrešek v upravi, toda večinoma je krivda na pošti. Zato prosim, da mi javite, kadar ne dobite lista v redu, da se na pod-

K O R I S T N I N A S L O V I

Poslanstvo kraljevine Jugoslavije za Argentino, Brasil, Uruguay in Paraguay: Charcas 1705, Bs. Aires, U. T. 44-6270.

Konzulat kraljevine Jugoslavije v Rosario: San Lorenzo 937, Rosario de Santa Fé. U. T. 22-012.

Izseljenski korespondent za Uruguay: Ituzaingó 1322, Montevideo, Uruguay.

Slovenske usmiljenke delujejo po naslednjih buenosajreških bolnicah: Alvarez, (Salas 2 y 3), Alvear, (Salas 2, 5, 16 y 20), R. Mejía (Salas 3, 15), Hospital Español, Asilo de los Anzianos.

Provincialat Slovenskih šolskih sester Rosario de Sta. Fé, calle Córdoba 1646, Telefon: 28-083.

Izseljenski duhovnik David Doktorič: Ituzaingó 1322, Montevideo, Uruguay Telef. 87959.

Izseljenski duhovnik Jožef Kastelic: Condarco 545, Buenos Aires, Argentina. -- U. T. 63-2435.

Izseljenski duhovnik Janez Hladnik: Pasaje Salala 60. Buenos Aires, Argentina. U. T. 63-6832 in 63-2629. Najprimernejši čas za razgovore od 11-13 in 19-23, izven sredo, petek in nedeljo.

Salezijanski duhovnik Ludovik Perinšek, Casa parroquial, Junin de los Andés, Neuquén, Argentina.

Slovenska šola na Paternalu: Paz Soldan 4924, Buenos Aires.

Jugoslovanski patronat (posredovalnica za delo): Bolívar, 314, II. nadstropje, U. T. 33-9905.

Slovenski list, General Cesar Diaz 1657, Buenos Aires, Argentina, U. T. 59-3667.

Zavetišče Lipa, Villa Madero FCGBA

lagi gotovih dejstev lahko pritožim.

Tisti, ki lista ne mara, naj ga zavrne, da mu ne bomo delali nepotrebne nadlege in imeli nepotrebnega izdatka. Seveda prosim, da ga raje vsi blagohotno sprejmete in čitate, Kako koristno zrne bo že vsak našel notri.

Tistim, ki so zaostali z naročnino za pretekli čas, se prihodnja številka več ne pošlje.

Hladnik Janez

BANCO GERMANICO prevzame vsako odgovornost za pravilno in brzo dostavljanje Vaših denarnih nakazil.

BANCO GERMANICO jamči za popolno varnost Vaših hranilnih vlog, ter jih obrestuje po tekoči obrestni meri.

BANCO GERMANICO nudi najugodnejše pogoje pri nakupu tako odhodnih, kakor vpoklicnih prevoznih listkov (šifkarte).

Jugoslovanski oddelek

BANCO GERMANICO

DE LA AMERICA DEL SUD

AVENIDA L. N. ALEM 160

BUENOS AIRES

25 DE MAYO 149-59

Novo uradne ure: od 10 do 15. — Ob sobotah od 9 do 11.

VARNOST!

ZAUPNOST!

HITROST!

Dr. Matija Slavič (Slovenski zbornik):

Slovenska krajina

v dcbi, ko se je odločevala njena usoda za tisočletja

V Prekmurju je bila jugoslovanska zavest ob štajerski meji precej razširjena. Preprosto ljudstvo je dalo po razglasenju Jugoslavije v bližnjem štajerskem Ljutomeru dne 3. nov. 1918 svobodi izraza s tem, da je zavzelo sovražno stališče proti mogočnim madjarskim grofom in judom. Zato so si ti zasigurali državno zaščito, tako, da je ljudstvo, razočarano nad tako "svobodo", težko prenašalo madjarski režim. Jugoslovanska misel se je širila med njimi po vojaki, ki so prišli domov, in po letakih, ki jih je spravljali v Prekmurje štajerski Narodni svet v Mariboru. Vendar ni bilo tam nikogar, ki bi s prevratom uvedel slovensko upravo, ker so Madjari takaj začeli preganjati narodne delavce, kakor Jožefa Klekla, vpokojenega župnika, izdajatelja "Novin".

Podobno je bilo tudi v Medžimurju. Upravno je to čisto hrvaško ozemlje spadalo neposredno k Budapešti in ni imelo nič skupnega s hrvaško banovino. Narod je bil tedaj že neverjetno pomadžarjen, ker je vsa javna uprava šla dosledno za tem ciljem. Šola in oblast. Edino cerkev je bila še narodna, ker je cerkveno spadalo to ozemlje pod zagrebško nadškofijo.

Ob prevratu so se Medžimurci hoteli osvoboditi madjarske vlade in uprave. Pognali so ponekod madjarske oblastnike ter uvedli hrvatsko domačo upravo. Toda madjarski uradniki in drugi priseljenci v zvezi z madjaroni so znali organizirati upor proti medžimurskim narodnjakom. Nastala je domača vojna za oblast. Narodna fronta se je vedno bolj krčila. Končno so "Madjari" zmagali, in eksponirani narodnjaki, med njimi nekaj duhovnikov, so morali bežati v štajersko Središče in odtod v Varaždin.

Radi teh za Jugoslavijo nepovoljnih razmer je dr. M. Slavič, ki je že pred prevratom prepotoval Prekmurje, da spozna razporeditev z ozirom na jugoslovansko idejo, v prvi polovici novembra šel s propagandnimi letaki za Prekmurje v Ljutomer, Ormož in Varaždin. V Varaždinu je bilo v pisarni odvetnika dr. Krizmana posvetovanje medžimurških beguncev s tamkajšnjim Narodnim svetom. Naslednji dan je šla večja deputacija v Zagreb pred Narodno veče, čigar predsedstvo, Pavelić in Pribičević, je imelo sicer dobro voljo, pa ni moglo takrat za Medžimurje in Prekmurje ničesar storiti. Zato je mislil mariborski Narodni svet, kako bi general Majster Prekmurje osvobodil s svojimi vojaki in s prekmurškimi prostovoljci, ki so prihajali k njemu, da mu v tem oziru pomagajo.

Na Štefanovo, 26. decembra 1918, je bil v Radgoni, v vojaški jahalnici velik shod radgonskih in okoliških Slovencev ter Prekmurcev, na katerem je govoril general Maister, urednik Žebot, dr. Slavič ter predsednik shoda, takratni dijak Jerič, zdaj dekan. Po tem shodu je bilo že vse določeno, kako bi general Maister vkorakal v Prekmurje.

Medtem pa so Hrvati zasedli Medžimurje pod poveljstvom podpolkovnika Kvaternika. Dne 24. decembra 1918 so se operacije začele. Glavna kolona podpolkovnika Perka je prodirala iz Varaždina proti Čakovcu, središču Medžimurja. S slovenske strani so vkorakale tri kolone: kolona stotnika Jurišića z zagrebškimi dobrovoljci in večji del Slovencev, dalje kolona mornarjev in kolona slavonskih Hrvatov. Prva je operirala proti Murskemu Središču, druga proti Štrigovi, tretja proti Ča-

kovcu. Dne 25. decembra je bilo Medji murje zasedeno, upravo je začasno prevzel podpolkovnik Perko, od civilistov pa je uspešno sodeloval čakovski odvetnik dr. Novak.

Nato je omenjeni stotnik Jurišić na lastno pest z malo četo prostovoljcev prekoratil Muro ter zasedel 28. decembra 1918 obmurski del Prekmurja, Doljnjo Lendavo, Beltince in Mursko Soboto. Med Jurišićevimi prostovoljci je bilo tudi več Slovencev, štajerskih in prekmurških. Izmed prekmurških prostovoljcev je poročnik Godina zasedel rojstno vas Bistrice v črensovski župniji. General Maister pa je še potem tudi nekaj slovenskih častnikov odpustil, da so šli k Jurišiću v Prekmurje.

Jurišić pa se je preslabo zavaroval. Dne . januarja 1919 so ga presenetili Madjari, ki so se ob 5. uri zjutraj pripeljali z vlakom v Mursko Soboto. Njegova četa je bila razpršena. On sam je dobil strel v roko, njegov adjutant dr. Dimović in pet vojakov je padlo. Šest častnikov in civilista Božidarja Severja, ki je organiziral Narodni svet za Prekmurje, so ujeli in mislili takoj ustreliti. Ko so bili že v vrsto postavljeni za ustreljenje pri katoliški cerkvi v Murski Soboti, je v zadnjem hipu zapovedal madjarski poveljnik, da naj pridejo pred sodišče na Madjarsko. Zato so jih in 20 vojakov odvedli v ogrske ječe. Josip Godina, stotnik Rakuša, nadporočnik Osterc in drugi so se z begom rešili in napravili dolgo nevarno pot iz Pinkafö v Gradec, Lipnico, Špilje in Maribor, kamor so prišli 11. februarja 1919. Božidar Sever pa se je rešil smrtni obsodbe šele 30. julija istega leta.

General Maister je imel v naslednji dobi veliko opraviti na štajerski in koroški meji, za Prekmurje ni imel vojakov na razpolago. Tudi Hrvati se niso več brigali za Slovensko Krajino. Zato je ta preživela hudo dobo, preden je prišla pod okrilje Jugoslavije.

Domovina Slovencev med Muro in Rabo ni imela tako stalnega imena, kakor n. pr. Štajerska, Koroška itd., ker ti Slovenci niso bili nikdar sami zase v kaki geografski celoti, ampak so spadali deloma pod zalsko, deloma pod železno županijo. Prvi njihov katoliški pisatelj Mikloš Küzmič (umrl 1804) jo imenuje "Slovensko okrogolino". Štajerski slovstveniki so jo imenovali Prekmurje, ker je bilo že ustaljeno ime Medžimurje za pokrajino med Dravo in Muro. Pri štajerskih obmejnih prebivalcih je bilo od nekdanj znano ime Prekmurje in Prekmurci. Madjari so ta kot, kjer prebivajo Slovenci, imenovali Tótšag (Tot je Slovak, Slovenec), t. j. Slovenska Krajina ali Vendvidék, t. j. Vendska ali Slovenska krajina. Po razpadu monarhije so Madjari za trenutek govorili o tem, da bi ti Slovenci spadali v novo županijo "Mursko županijo", kjer bi Slovenci imeli trohico

pravice. Po odhodu Jurišičeve posadke so 14. januarja 1919 katoliški duhovniki zahtevali združitev vseh Slovencev med Muro in Rabo v eno deželo z imenom "Slovenska Krajina". Novine so imele pod madjarsko vladno podnapis "list za vogrske Slovence". Pod Jugoslavijo je izdajatelj Klekl nekaj časa imel podnapis "list za prekmurske Slovence", potem "glasilo prekmurskih Slovencev", nato "glasilo Slovenske Krajine". Sedaj, ob 25 letnici svojega plodonosnega delovanja za Prekmurske Slovence, pa se imenujejo "Novine Slovenske krajine". Ko so l. 1926. in 1927. Hrvati reklamirali "Prekomurje" zase, češ, da je to hrvatska pokrajina, in da Prekmurci govoré hrvatski jezik, kakor je trdil dalmatinski žurnalista Joe Matošić, in se je ustanavljala stranka madjaronov pod vodstvom odvetnika dr. Nemethy-ja, ki bi naj propagirala hrvatstvo in podpirala Radića, so Prekmurci na velikih shodih v Murski Soboti in Črensovcu, kjer je govoril dr. Korošec, poslance Klekl in dr., sklenili resolucijo, da so "Slovenci" in da s ponosom imenujejo svojo domovino "Slovensko Krajino". Pri teh državno-zbornih volitvah l. 1927. Radić ni dobil nobenega mandata v Prekmurju in Nemethyjeva struja je z njegovim odhodom na Ogrsko razpadla. Zato se je to slavilo kot zmaga slovenstva. Od tega časa se poleg geografskega imena "Prekmurje" rabi etnografsko ime "Slovenska Krajina".

Prekmurska neodvisna stranka z imenom "Vjedinjena Prekmürszka Sztranka" pa je l. 1923. svoje glasilo imenovala "Mürszka Krajina" ter s tem skušala uvesti ime "Murska Krajina".

Avtonomiste "Slovenske Krajine" je madjarska Karolyjeva vlada seve s praznimi obljubami skušala pridobiti zase dočim so jih madjarski listi napadali kot "domovine izdajnike". Koncem meseca marca je Ogrska postala boljševiska, in ž njo tudi Slovenska Krajina. Prekmurci so morali ustanavljati po občinah direktorije. Viljem Tkalec, pred vojno učitelj in organizist v Črensovcu, po vojni nadporočnik in poveljnik obmejne policije ob Muri, potem pa namestnik civilnega komisarja in nazadnje civilni komisar v Murski Soboti, je postal tudi boljševiski komisar v Murski Soboti. Pozneje pa seje sprl s "centralnim sovjetom" v Budimpešti ter hotel ustanoviti samostojno "Mursko republiko". Boljševiska centrala v Budimpešti je poslala svoje teroriste v Prekmurje, kjer so se vršili celo vojaški spopadi, zlasti v okolici Murske Sobote. Tkalec je bil premagan, njegove čete razpršene. Teroristi so zdaj kruto vladali v Prekmurju, preganjali zlasti duhovnike, ker so jih smatrali za pristaše Tkalečeve protirevolucije. Večina slovenskih duhovnikov je moralo bežati, župnik Klekl se je rešil le s tem, da se je preoblekel v poljskega delavca in se s čolnom pripeljal čez Muro na Štajersko. Pod prvo boljševisko vladno so ostali večinoma prejšnji uradniki in župani, četudi z naslovom "diktatorjev". Pod drugo teroristično rdečo gardo pa so bili uradniki tujei, večinoma židje, ki so kruto ravnali z ljudstvom in mu odvzemali po mili volji priprago in živino. Zato si je v tem času ljudstvo želelo rešitve po Jugoslaviji.

Jugoslovanska delegacija je ponovno silila na mirovni konferenci na to, da se Jugoslaviji dovoli Prekmurje zasesti, da se naredi konec boljševiskim grozovitostim. Mirovna konferenca pa je šele l. avgusta 1919, ko so bile prekmurske meje že določene, dala jugoslovanski vladi pooblastilo, da zasede Prekmurje. Dne 1. avgusta pa se je obenem zrušil ogrski boljševizem. Nastopale so "bele garde" protiboljševikov. Viljem Tkalec je še zdaj od nekod prišel v Prekmurje kot "beli gardist" ter še enkrat poskusil svojo srečo.

Dne 12. avgusta 1919 pa je pod vodstvom podpolkovnika Uzorinca v Prekmurje vkorakala jugoslovanska armada, ki je prišla od Radgone, Ljutomera in Središča. Razpršila je brez večjih prask rdeče in bele garde. Viljema Tkalca je ujela. Ta pa je iz zapora v Dolnji Lendavi ušel.

Medjimurje je z novim letom 1919. upeljalo povsod hrvatsko šolstvo, sodstvo in upravo, ki je bila radi posebnih razmer v nekem oziru samostojna.

Prekmurje vstaja...

Prekmurje se je tudi takoj preorganiziralo, potem ko je 19. avgusta 1919 na sijajnem ljudskem taboru po zahvalni službi božji v Beltincih proslavilo osvobodjenje. Politično upravo je prevzel začasno okrajni glavar mariborski dr. Lajnšic, ki je imel en mesec svoj sedež še v Radgoni. Ta je na sejah Prekmurskega narodnega sosveta dne 25. avgusta in 2. oktobra 1919 odpravil tako zvane notarjuše, t. j. tajnike več občin, ki so imeli precejšnji delokrog politične uprave; tudi civilne poroke so se sklepale pred njimi. Za občine je jugoslovanska uprava imenovala gerente do prvih občinskih volitev l. 1928. V tem letu (in že prej od časa do časa) so se vršili od oblastnega odbora v Mariboru organizirani županski tečaji, na katerih so se Prekmurci uvajali v prej jim neznane županske posle. Civilni zakon se je na seji 2. oktobra 1919 odpravil, matrike pa so zopet prevzeli samo cerkveni duhovni uradi.

Temljit prevrat se je izvršil na šolskem polju. V madjarski eri so bile vse šole madjarske: 33 državnih, 37 rimsko-katoliških, 13 evangeličanskih in šest občinskih osnovnih šol ter meščanski šoli v Dolnji Lendavi in Murski Soboti. Obe meščanski šoli sta se poslovenili, v Dolnji Lendavi, kjer je bilo več madjarskih otrok, stopnjema. Iz naštetih 89 osnovnih šol se je po prvih poskusnih letih ustanovilo 74 šol s slovenskim, 13 z madjarskim (na ogrski meji) in dve z nemškim (na štajerski meji) učenim jezikom. Madjarski učitelji in tisti prekmurski (domači) učitelji, ki niso razumeli prekmurskega jezika, so bili odpuščeni. Pismenega slovenskega jezika do tedaj ni bil zmožen noben učitelj. Rojene prekmurske Slovence, ki so znali vsaj prekmurščino, pa so obdržali v službi, morali pa so sčasoma narediti izpite iz pismene slovenščine. Učni jezik je bil slovenski, katekizem pa so učili duhovniki, kakor prej, v prekmurskem narečju. Ker je bilo treba privzeti dosti slovenskih učiteljev iz drugih slovenskih pokrajin, in so bile nekatere šolske stavbe v zelo slabem stanju, so se v manjših krajih le polagoma odvarjale osnovne šole, ki so tudi med vojno bile deloma brez pouka.

Prva šola, ki se je otvorila, je bila slovenska gimnazija v Murski Soboti, ki jo je ustanovil prosvetni poverjenik dr. Verstovšek in se je stopnjema izpopolnjevala. Prof. Vračko iz Celja je bil prvi njen ravnatelj, ki se je moral boriti z velikimi začetnimi težavami. Prekmurci so na ta svoj najvišji kulturni zavod jako ponosni. Ker je ostal Monošter (Sv. Gothard) na Rabi v ogrski državi, so izgubili ž njim Prekmurci tudi tamošnjo monoštrsko madjarsko gimnazijo, ki so jo smatrali za svojo, ker je na slovenskem ozemlju. Zato so se oprijeli sobotske gimnazije in so š šolskem letu 1927./28., ko sta bila dva višja razreda v času finančne štednje reducirana, vzdrževali ta dva razreda privatno s pomočjo sobotske občine in mariborskega oblastnega odbora. Sedaj redno deluje popolnoma slovenska gimnazija v Murski Soboti.

Velik vtis je naredilo na preprosto ljudstvo v Prek-

Z A M E J O O B D R A V I

Na mirovni konferenci v Parizu se je skrb za Medjimurje in za Hrvate, ki živijo ob medjimurski meji onkraj Mure in Drave, prepustila hrvatskemu delu jugoslovanske delegacije. Kot izvedenec za prekmurske meje je bil od vlade poslan dr. M. Slavič, za štajerske meje pa dr. Fr. Kovačič. Za prekmurske in štajerske meje pa so se poleg polномоčnega delegata dr. Žolgerja, štajerskega rojaka iz Slov. Bistrice, brigali tudi drugi slovenski člani jugoslov. delegacije, kakor tudi hrvatski in srbski delegati, med njimi prof. Cvijić, predsednik etnografske sekcije naše delegacije.

Dr. Kovačič in dr. Slavič sta prišla 7. februarja v Pariz. Takoj drugi dan sta že zvedela, da so Gorica, Istra, Trst, vsaj na pol, izgubljena. A tudi naša severna meja ni bila tako sigurna, kakor se je optimistično mislilo. Jugoslovanska polномоčna delegacija (Pašić, Trumbić, Žolger, Vesnić) je bila zaslišana po Vrhovnem svetu mirovne konference dne 18. februarja 1919. Vesnić je govoril za srbske, Trumbić za hrvatske, Žolger za slovenske meje. Žolger je bil zadovoljen, da je mogel vse povedati; govoril je prosto, ničital. Vrhovni svet, zlasti Clemenceau ga je pazljivo poslušal. Pariško časopisje je prinašalo samo objektivna poročila o nas in naših zahtevah. V naš prilog je pisal Gauvainov Journal des Debats.

V začetku se zastopniki velesil sploh ne bi radi spuščali v podrobni študij naših mej. Ker je bila Drava blizu naše zahtevane meje, bi sploh najraje videli, da bi bila Drava meja do izliva v Donavo. S tem bi izgubili Baranjo, Medjimurje, Prekmurje, Slovenske gorice, Maribor, Kozjaško pogorje.

Polagoma se je našim zastopnikom posrečilo pridobiti mnenje v prilog našim zahtevam na Štajerskem.

Prekmurja niso mogli prisoditi Jugoslaviji, ker iz ogrske statistike ni bilo razvidno, koliko je tam Slovencev. Ogrji so namreč po zadnjem ljudskem štetju Slovence vtaknili v rubriko "drugih narodnosti". Zato je naša delegacija predložila od dr. Slaviča natančno izdelano etnografsko karto in izpopolnjeno statistiko s podatki ljudskega štetja iz l. 1890. in 1910., ker so Madžari l. 1890. še izkazali v Prekmurju Slovence. Vendar se še ves april ni zvedelo, da dobimo Prekmurje.

Dne 12. maja je Desetorica peterih velesil sklepala o naši severni meji. Dnevnik "Journal" je 13. maja poročal, da je sklenjen plebiscit za Koroško in Štajersko brez Prekmurja. Vest je bila deloma neresnična, kakor se je tekom dneva zvedelo od francoskih, angleških in ameriških zaupnikov. Za Maribor so se res burno dajali, vendar je prodl predlog, da je Maribor naš brez plebiscita. Beljak je bil izgubljen, za celovško kotlino se je določil plebiscit, del Koroške ob štajersko-kranjski meji se je prisodil Jugoslaviji. Prekmurje je bilo izpuščeno. Italijani so delali na celi črti proti našim zahtevam.

Od Mariborske oblasti je bilo torej zaenkrat samo še Prekmurje v nevarnosti. Treba je bilo napeti še vse sile, da bi se dale pregovoriti odločilne osebnosti. Naši delegati so iskali osebnih stikov. Tudi češki delegat Beneš je obljubil pomoč in je govoril glede Prekmurja in Koroške s Tardieu-jem, francoskim predsednikom teritorialne komisije, ter z ameriškim mogočnim Lansing-om. Vložil je celo po nekem znancu iz japonske delegacije tudi pri tej toplo besedo v prilog Prekmurju. Glede Koroške se niso dali več premakniti od zahteve po

murju, da so bile zdaj sodnije in vsi uradi slovenski. Prej je preprosti človek v uradu moral govoriti madjarski; ako ni znal, je moral imeti tolmača. Še vozni listek za železnico je moral naročiti v madjarsčini.

Važno vprašanje za Prekmurje je agrarna reforma, ker je tam veliko grofovske zemlje, v rokah 4.—5. grofov, dočim ima kmetsko prebivalstvo premalo sveta. Veleposstva so bila v začetku pod državnim sekvestrom. Agrarna reforma se izvaja, dovršeno pa še delo vedno ni.

Dr. Lajnšic, ki je z energičnim delom premagal razne začetne upravne in prometne težave, je bil civilni komisar od 27. oktobra 1919. Za njim je prišel za komisarja Bogumil Berbuč, ki je umrl v Murski Soboti 9. maja 1920. Tretji civilni komisar je bil G. Lipovšek, ki je postal 1. junija 1921 okrajni glavar za celo Prekmurje. Sedanji sreski načelnik v Murski Soboti je dr. Franc Bratina. Medtem ko v srezu Dolnji Lendavi je bil v začetku namestnik civilnega komisarja dr. Kočar, domačin iz Prekmurja, bivši sodnik v Bosni, do decembra 1920. Za njim je prišel v Doljo Lendavo kot namestnik civilnegakomisarja in ponej kot vodja politične ekspoziture Matko Kandrič, ki je postal 1. junija 1924 srezki poglavar za Dolnjelendavski srez. Za sreskega načelnika v Lendavi je Miloš Grabrijan. Prometne zveze pa so se zelo zboljšale z novim mostom pri Veržaju l. 1922., ter z železnico Murska Soba—Ljutomer—Ormož, ki se je otvorila l. 1924. S tem je bilo Prekmurje ugodno prometno zvezano s Slovenijo in z Jugoslavijo.

V cerkvenem oziru je bilo Prekmurje prva štiri leta še nekako odvisno od prejšnje sobotiške (somboteljske) škofije, potem pa je prišlo pod apostolsko administraturo laavntinskega škofa. V dveh katoliških župnijah, v Dolnji Lendavi in Dubrovniku, imajo Madžari večino. Zato se tam pridiguje tudi madjarski; slovenske pridige pa so za močne slovenske manjšine. Katoliških župnij je v Prekmurju 20.

V Prekmurju je dalje 10 evangeličanskih župnij, izmed katerih sta dve na ogrski meji precej madjarski. V drugih se vrše samo slovenske pridige v prekmurščini. Za žide pa je sinagoga v Murski Soboti in Dolnji Lendavi.

SLOVESNOST NOVE MAŠE

na Paternalu

5 febr. je bila nekaj prekrasnega. Kljub slabemu, skrajno slabemu vremenu — saj je lilo kakor iz škafa — se je nabralo toliko ljudi, da so kapelo napolnili.

Govor je imel g. Doktorič, ki je šele tisto jutro mogel priti iz Montevidea. Službo starešine je opravil superior Kamilov, župnik sv. Neže p. Gašpar, velik prijatelj Slovencev. Boter in botra nevo-mašniku sta bila gospod in gospa Suban.

V prisrčni domačnosti se je vršil obed, katerega se je vdeležilo 115 oseb.

Zelo obilna je bila vdeležba pri popoldanski molitvi. Po končani pobožnosti so bili pa kar vsi navzoči povabljeni na malo okrepčilo in je bilo v obednici do 150 oseb. 12. febr. se ponovi ta slovesnost na Avellanedi.

Še marsikaj boste pa zvedeli iz prihodnje številke Duhovnega Življenja.

plebiscitu, glede Prekmurja se je dalo še govoriti. Pri Angležih jegovoril uspešno dr. Smoldaka, pri Francozih pa dr. Žolger. Z Johnsonom je govoril tudi Pupin, prof. Cvijić in dr. Smoldaka. Johnson je končno pokazal svoj načrt, da naj bo za Prekmurje meja razvodnica med Muro in Rabo. Odpadel je s tem nemški ali ponemčeni trikot med štajersko mejo in Rabo z dvema nemškima župnijama, ki bi se naj priklopili Avstriji, ter 12 krajev ob Rabi s tremi slovenskimi župnijami in Monoštrom (Sv. Gothardom), kjer je bilo v celem nad 5000 po madjarski statistiki izkazanih rabskih Slovencev. Ker nismo mogli zahtevati koridorja do Češkoslovaške, ki je ta koridor reklamirala, smo izgbili tudi nekaj malega Slovencev onkraj Rabe in seve tudi vse gradiščanske ali Bele Hrvate v "koridorju", ki so prišli večinoma pod Avstrijo

Tako se je z zaupnimi sestanki s člani teritorialne komisije izdelal nov načrt, da naša severna meja na Koroškem, Štajerskem, Prekmurju, aBranji, Bački, Banatu pride še enkrat pred sejo Desetorice. Resimirani sklepi pa so morali biti soglasni. Zato je bila še vedno velika nevarnost, da Italija ne bi glasovala za te predloge.

Dne 18. maja sta bila Žolger in Trumbić glede tega pri predsedniku mirovne konference Clemenceau-u. Dne 20. maja 1919 ob 11. uri pa so bili zasllišani od glavne komisije pod predsedstvom Francoza Tardieu-ja dr. Trumbić, dr. Žolger, dr. Vesnić in dr. Cvijić. Trumbić je napravil splošni uvod. Žolger je govoril za koroško, štajersko, prekmursko mejo. Rekel je, da je bil izvrstno pripravljen in da so ga z velikim zanimanjem po redlo-ženih kartah poslušali. Vesnić je govoril o ogrskih mejah pa omenil tudi Koroško in Prekmurje, Cvijić še posebej o Baranji, kjer so se naši morali umakniti na minimum. Tardieujeva komisija je izdelala nove teze za napove-dano sejo Desetorice ob 17. uri, ko se je sklepalo o naši severni meji. Dne 29. maja (Vnebohod) se je ob 15. uri

pri slovesni seji, h kateri so prišli Wilson, Lloyd George, Clemenceau, Orlando, japonski zastopnik ter zastopniki zavez-nih držav, dala v podpis pogodba, ki bi se naj predlo-žila Avstriji. Romunski delegat Bratianu pa je izjavil v imenu Rumunije, Češkoslovaške, Poljske in Jugosla-vije prošnjo, da hočejo dobiti prej pogodbo v vpogled, reden jo podpišejo. Zato je bila seja odgodena na 31. maj.

Na dan druge deklaracijske obletnice, 30. maja 1919, je jugoslovanska etnografska sekcija priredila večerjo na čast slovenski deputaciji, škofu dr. Jegliču, dr. Brejcu, dr. Trillerju, dr. Ravniharju, Prepeluhu, Golouhu, ki so bili prišli intervenirat pri zastopnikih vele-sil v prilog slovenskih mej, zlasti na Koroškem. Tudi pri Wilsonu so bili, pri katerem je dr. Breje začel nagovor: "Ave Wilson, morituri Sloveni Te salutant."

Po večerji ob pol 11. uri ponoči je naša delegacija dobila pogodbo z Avstrijo. Kako naglo in površno so pri najvišji mirovni instanci delali in kako upravičeno je "Mala antanta" s Poljsko zahtevala odgoditev prve seje, se vidi iz tega, da je Radgona in Prekmurje bilo izpuščeno v francoskem tekstu, dočim je bilo v angleškem tekstu Radgona naša, Prekmurje pa neomenjeno.

Naših sedem prvih političnih delegatov (Pašić, Trumbić, Žolger, Vesnić, dr. Smoldaka, dr. Rybař, Črno-gorec Bošković) je imelo nato sejo, ki je trajala do 2. ure popolnoči 31. maja, ker so se menili še o raznih stva-reh, ki so bile v pogodbi, tudi glede Goriške, Istre, Reke in Dalmacije. Izvedenci pa so morali čakati na konec seje, da so bili na razpolago za kako nujno delo; ob 3. uri zjutraj sta dobila inž. Mačkovšek in Gabr. Majcen nalogo, da izgotovita še nekaj kart, Žolger in Ehrlich sta delala do pol 6. ure zjutraj. Ob pol 11. uri so šli Pašić, Trumbić, Vesnić, Žolger izročat zadnje opazke za pogodbo. Zagotovili so se med drugim, da je bila Rad-gona pomotoma izpuščena, in da pride zdaj v okvir Ju-goslavije, jugoslovansko Prekmurje pa da pride izrečno v besedilo za pogodbo z Ogrsko. Popoldne se je potem podpisala pogodba od antante in zaveznikov.

Petere velesile so torej z zaslišanjem zavezniških zastopnikov določile mirovno pogodbo, ki se je potem izročila avstrijski delegaciji dne 2. junija v gradu mesta Saint-Germain-en-Laye v bližini Pariza.

Predloženi tekst mirovne pogodbe je bila obsežna knjiga s 300 stranimi. Odrejeno je bilo, da naj se predlo-ži pismen odgovor v 15 dneh.

Dr. Renner je imel posebno dobro oporo v Italija-nih, ki so mu dajali poguma, naj zahteva več za Avstri-jo in so se potem spet pogrevale prejšnje nesmiselne tr-ditve o "vindiših" in "totih", češ, da niso pravi Slo-venci. Zahtevali so plebiscit za Maribor, za Pomurje tu-di iz gospodarskih ozirrov.

Naša delegacija je dobila od predsedstva antantine mirovne konference Rennerjeve protipredloge z dne 6. avgusta ter je z razlogi odgovorila 11. avgusta istemu predsedstvu, da ne more priznati upravičenosti plebi-scita za Maribor in Radgono.

Proti vsemu pričakovanju je Vrhovni svet sklenil ugoditi avstrijski zahtevi po štajerskem plebiscitu. Zgo-dilo se je to zlasti na prizadevanje italijanske delegaci-je, ki jo je takrat vodil Tittoni. Clemenceau, ki je pobi-jal italijanski predlog, ni uspel. Teritorialna komisija je dobila nalog, da redigira ta sklep in formulira plebisci-tarne določbe.

Zadnja instanca je torej spregovorila, sklep se je zdel definitivno nespremenljiv. Da se je plebiscit ven-darle izpodbil, je velik uspeh naše delegacije pod vod-stvom dr. Žolgerja in pa prizadevanja naših francoskih

prijatelj, zlasti predsednika teritorialne komisije Tardieu-ja in "starega tigra" Clemenceau-ja. Tardieu je o usodnem sklepu pravočasno obvestil dr. Žolgerja, s katerim sta naredila načrt, kako bi se dala preprečiti ta italijanska nakana: Tardieu bo ponovno skušal meritorno izpodbijati sklep Vrhovnega sveta v teritorialni komisiji. V tej so bili francoski in angleški delegati proti plebiscitu, italijanski so ga vehementno zahtevali, amerikalci pa so kolebali, ker ni bilo v Parizu John-sina, ki je bil na dopustu, in so se nagibali za plebiscit, Japonci so bili večinoma indiferentni.

Vnela se je huda polemika posebno med Tardieu-jem in Tittonijem. Prvi je branil naše koristi z diplomatskim protipredlogom: "Plebiscit za celo štajersko ozemlje". S tem bi bil izid nesporen v prid Slovincem. Tega so se ustrašili in so rešili zadevo kompromisno. Prisodili so Avstriji Radgono in Špilje. Za Nemce nepotrebna in brezpomembna Radgona je postala s tem od Jugoslovanov obdana in odvisno zakotno gnezdo, bodeč klin v jugoslovanskem ozemlju, za Jugoslavijo velikan-ska prometna, gospodarska in kulturna ovira, ki duši tudi svoje etnografsko slovensko prebivalstvo.

Borba za Prekmurje

Istočasno je delovala tudi prekmurska komisija.

Glede Prekmurja, ki je bilo pri prvem sklepanju izpuščeno iz jugoslovanskih mej, se je koncem maja spremenilo mnenje v toliko, da se nam prizna vsaj do razvodnice med Rabo in Muro. Od tedaj se je delalo na to, da bi se Prekmurje zasedlo. Istočasno so se nadaljevali poskusi, da se še dobe rabski Slovenci v Jugo-slavijo. V ta namen se je poslala "Spomenica Prekmur-cev", ki so jo 21. junija 1919 podpisali Jožef Klekl st., Josip Godina in Ivan Jerič, v francoščini in angleščini na 45 naslovov vplivnih delegatov mirovne konference dne 28. junija, ko se je podpisal mir z Nemčijo v Versaillesu.

Ko je list "Le Temps" 8. julija prinesel malo ne-točno vest, da Avstrija dobi Gradiščansko, in se je zde-lo, da tudi Monošter (St. Botthard), se je poslalo Tar-dieuju, Johnsonu, Leeper-ju (Angležu v teritorialni ko-misiji) pismo z razlogi, da 12 rabskih krajev spada pod Jugoslavijo. Kot kompenzacija za tistih nad 70.000 Ju-goslovanov, ki jih je bilo v Gradiščanski odločenih za Avstrijo, smo skušali dobiti sploh celo obrabsko pokra-jino tudi z nemškima dvema župnijama ob štajerski meji.

Medtem je 9. julija 1919 sprejel Vrhovni svet Pe-torice, ki so jo takrat tvorili: Clemenceau za Francijo, Lansing (ker je Wilson že odšel domov) za Ameriko, Balfour za Anglijo, Crespi za Italijo, Matsui za Japon-

sko, predlog teritorialne komisije, izdelan najbolj po Johnsonu, da naj spada Prekmurje od Mure do razvod-nice med Muro in Rabo k Jugoslaviji.

Komisija za ogrske zadeve je že 19. julija razprav-ljala o Prekmurju. Toda preko razvodnice s prekmursko mejo niso hoteli iti, da si so nam francoski izvedenci da-jali že malo upanja, da bo šlo. Vendar se je doseglo, da je Vrhovni svet še enkrat razpravljal o tem rabskem de-lu Slovenske krajine.

Dne 16. julija je poslala naša delegacija predsedni-ku mirovne konference Clemenceauju prošnjo, naj mi-rovna konferenca, z ozirom na to, da ima Prekmurje po sklepu konference pripasti naši državi, blagovoli vlado kraljevine SHS čimprej pooblastiti, da do določene meje vojaško zasede to ozemlje, kakor se je to za njihove teritorije že dovolilo Češkoslovaški republiki in kralje-vini Romuniji. Utemeljevalo se je to z navajanjem kru-tih rekvizicij in persekucij madjarske sovjetske vlade v Prekmurju.

Vrhovni svet je imel 1. avgusta sejo glede novih zahtev srbsko-hrvatske-slovenske delegacije, da se še rabski Slovenci pridružijo jugoslovanskemu Prekmurju. Vrhovni svet ni bil mnenja, da bi se s tem zboljšala me-ja, ki jo tvori razvodnica med Rabo in Muro. Pač pa je sklenil, da se ugotovi zahtevi z dne 16. julija, da se pooblasti država SHS, da vojaško zasede Prekmurje v naznačenih mejah. Dne 12. avgusta so vkorakale naše čete v Prekmurje ter zastražile od konference označeno državno mejo.

S tem je bil glavni boj za Prekmurje končan. Ogr-ska delegacija, ki jo je vodil grof Albert Apponyi, je podpis mirovne pogodbe zavlačevala, stavila mnogošte-vilne protipredloge, za Prekmurje posebej po prekmur-skem ogrsko-orientiranem rojaku prof. Aleksandru Mi-koli iz Budimpešte. Končno so se Ogrri udali ter podpi-sali po dr. Augustu Bonard-u 4. junija 1920 mirovno pogodbo v Trianonu (Le Grand Trianon), krasnem gra-diču v versailleskih vrtovih. Prekmurska meja je bila s tem tudi od Ogrov sprejeta in 15. nov. 1920 ratificirana.

Kako so določevali mejo

Razmejitvena komisija je bila sestavljena iz zastop-nikov 4 veelsil (Anglije, Francije, Japonske in Italije) ter zastopnikov prizadetih držav. Ogrri so imeli za svoje izvedence več slovenskih renegatov. Naše interese so za-stopali dr. Slavič, dr. Vodopivec in Božidar Sever. Z Medjimurjem ni bilo težave, ker je meja kar reka Mura in Drava. S tem je ostalo naravno nekaj Hrvatov on-stran meje.

Prekmursko mejo sta po besedilu trianonske mirov-ne pogodbe določila v terenu jugoslovanski major Gol-đoni in ogrski stotnik Grivichieh. To ni bilo težko na-praviti, ker je bilo besedilo jasno, in so se vzele večino-ma kar občinske meje. Dne 9. novembra 1921 je imela razmejitvena komisija v Varaždinu v dvorani velikega župana sejo, v kateri je proglasila trianonsko črto, ka-kor sta jo prej omenjena določila in so si jo vsi delegati ogledali, za provizorično mejo, ki se je morala od obeh držav, Jugoslavije in Ogrske, priznati. Po tej določbi je Jugoslavija izpraznila štiri majhne vasi, katere je bilo naše vojaštvo 12. avgusta 1919 iz previdnosti rajši ma-lo več ko premalo zasedlo. Budišina (Bonisdorf) in Str-garjevo (Kalch) z nemško večino in z nekaj Slovenci sta pripadla Avstriji. Vasi Somoroveci in Jošec ob ogrski meji z madjarsko večino in slovensko manjšino pa sta prišli pod Ogrsko.

S tem bi bilo delo glede Prekmurja prav za prav

Ljubljanski škof Jeglič, prvoboritel za slovensko svobodo

končano, ker se po trianonskem besedilu ne da nič več spreminjati. Komisija pa je dobila poleg svojih glavnih navodil za razmejitveno delo spremno pismo francoskega predsednika Milleranda, v katerem se je reklo, da sme razmejitvena komisija mejo tudi popraviti, če bi našla kake narodopisne, gospodarske ali druge potežkoče s trianonsko mejo. Zato je na pritisk ogrske delegacije angleški predsednik odločil, da se mejno prebivalstvo izprašuje glede zadovoljnosti z mejo. To se je zgodilo v mesecu septembru. Okrajnemu glavarstvu v Murski Soboti je razmejitvena komisija naročila, da je mejnim občinam poslal sledeči poziv v prekmurščini:

Občinsko predstojništvo.

V prišestni dnévaj se zglási v Vašoj občini interaliirana razmejitvena komisija, ki v mišljenji trianonske pogodbe določi poteki denéšnje demerkácijske linije naténko državno mejo i potom postávi državne mejnike. Komisijo vodi miseo, da je potrebno vérté na meji na kelko mogoče obvarovati pred znábitnim vérstvenim kvárom, šteroga bi definitivna državna meja eventuelno povzročila.

S potégom državne meje se stvori nekaj stálnoga, nekaj vécnoga. Odvedki za odvedkom Vás bodo blagoslávlali, či dobro v račun vzemete vse vérstvene prilike, stojéče v zvezi z držávnov mejov. Zato mi je mednárodna razmejitvena komisija v Varaždinu naročila, naj Vas pozovém, da po svoji nájbogši razsodnosti in modrosti odgovorite na dana pitanja.

Pozovite v 24. vóraj občinsko poglavárstvo na gyúlejš, pri šterom spodi stojéča pitanja presodite i na tiste v za to priprávlenom mesti pismeno odgovorte. Na tom občinskem posvetúvanji določíte túdi deputácijo šest moškov, šteri komisiji té pismene odgovore prekđájo i znábiti v potrénosti z rečjo pojasnijo vérstvena pitanja. V občinaj s slovenskov véčinov naj obdeta v tój deputáciji dvá odposlániva madjárskoga roda, v občinaj z madjárskov véčinov máta biti v deputáciji dvá Slovenca.

Občinskomi poglavárstvu naročújem, noj obrné vso pazlivost tomí, da odpošle v deputácijo svoje nájbogše poglavare.

1. Ali Vam je znáno, gde ide zdaj meja?
2. Ali má občina prek meje imánja? Gde i kelko?
3. Májo po edini vérti prek meje imánja?
4. Ali prereže meja ceste i poti?
5. Ali se nahájajo na ovoj stráni meje električne napráve, vodovodi, klálnice, žage, mlini itd., ki so slúžili občini?
6. Gde leži za Vašo občino cérkev, pekopalíšče (brütiv), šola i bolnica?
7. Odkée dobi Vaša občina les za cimper i kúrjavo? Či ne kúrite z drvami, odkée dobite šteinkol i drva za podžiganje?
8. Kama hodijo na senje Vaši veščarje? Ka odávajo, ka kúpújejo?
9. Ali máte kmétsko zadrúgo ali delavsko zadrúgo? Gde má svoj sedež?
10. Obstoji jo kakše vodne napráve? Bode tiste potek meje motil?
11. Kelko Madjarov je v Vaši občini?
12. Kelko Slovencev je v Vaši občini?
13. Kelko vérstev je v slovenskih rokaj? Kelko v rokaj madjarov?
14. Ali so se Madjari v občino priselili, ali od nekda tam prebivajo?
15. Od gda so v Vaši občini Slovenci?
16. Kakše vere so Vaši veščarje?
17. Ali moti potek zdajšnje meje lov ali ribičijo i na kelko?
18. Ali má Vaša občina iz vérstveni vzrokov ešče kakšo željo.

Razmejitvena komisija je potem prišla v vse mejne občine na jugoslovanski in ogrski strani. Madjarska propaganda je to izpraševanje izrabila ter povzročila v Murski Soboti in v dveh severnih občinah hrupne manifestacije v prilog Ogrske. Ogrska delegacija je v začetku zahtevala sploh celo Prekmurje nazaj ter utemeljevala to zlasti s tem, da v Prekmurju ni Slovencev, ampak da so "Vendi". To "vendsko" teorijo sta v brošurah zagovarjala Šandor Mikola, licejski profesor v Budimpešti, ki je bil izvedenec za Prekmurje pri ogrski mirovni delegaciji v Parizu, in I. Melich, univ. prof. v Budimpešti in član ogrske akademije znanosti. Oba sta rojena slovenska Prekmurca iz goričanskega Prekmurja in sta trdila, da se "vendski" jezik ne more identificirati s slovenskim, ravno tako ne, kakor nemški s holandskim; vendski jezik da spada brez dvoma k družini slovanskih jezikov, ampak da ni identičen ne s slovenskim, ne s hrvatskim, ne s srbskim jezikom, brez dvoma pa je najbolj blizu slovenskemu jeziku, dasi je med slovenskim in vendskim taka razlika, ko med francoščino in italijanščino. Madjari so celo imenovali Prekmurje Vendsko pokrajino ("territoire wende"). Hoteli so torej Prekmurce dobiti pod ogrsko državo z isto "vendsko" teorijo, kakor je avstrijska delegacija našla Vende ravno do vrha Pohorja in ravno do sredine Slovenskih gor.

Nekaj pomadjarjenih občin ob ogrski meji je nagnilo zastopnike štirih razmejitvenih velesil, da so 14. novembra 1921 v odsotnosti jugoslovanskega in madjarskega delegata sklenili predlog na Vrhovni svet lige narodov, naj bi Jugoslavija odstopila na korist Ogrski 60 km dolgi pas ob ogrski meji, z Dolnjo Lendavo vred okoli 300 km². Razmejitvena komisija je to utemeljevala med drugim s tem, da so tu skoro sami Madjari, ker je ogrska razmejitvena delegacija rabila v spisu ta izraz "prebivalstvo skoro čisto madjarsko". V resnici pa je med temi 27 občinami 7 res čisto slovenskih in 20 me-

šanih. Po ljudskem štetju l. 1921. je tu 17.134 prebivalcev, izmed katerih je 6862 Slovencev, 9999 Madjarov in nekaj drugih. Ta argument torej ni držal. Še slabši in celo napačen pa je naslednji razlog: "Njih (teh 27 vasi) prebivalci izpovedujejo po veliki večini luteranske ali kalvinske vere, se nahajajo ločeni od sosednjih občin na zapadu, ki so vse enolično katoliške vere". V resnici pa je v tem pasu 27 občin, ki bi se naj dale Ogrski, 13.005 katoličanov in le 3359 evangeličanov luteranske ali kalvinske veroizpovedi. Istotako ni pravilno, da bi bile sosednje občine na zapadu t. j. od razmejitvene komisije 4 velesil za jugoslovansko Prekmurje priznane občine čisto katoliške, ker se nahaja v teh občinah še 7 evangeličanskih župnij: 1. Murska Sobotà, 2. Moravec, 3. Puconci, 4. Bodonci, 5. Gornji Slaveči, 6. Petrovci, 7. Križevci. V celem v trianonski pogodbi ustanovljenem Prekmurju je po uradni statistiki l. 1921. po veri 66.414 rimskih katoličanov in 24.754 evangeličanov. V "sosednjih občinah na zapadu" je torej še 21.395 evan-

geličanov, ki bi se odcepili od svojih bratov po veri v pasu 27 občin.

S tem predlogom razmejitvene komisije o 27 občinah se je bavila liga narodov v juliju 1922 pri svojih sejah v Londonu, kjer je jugoslovansko stališče na podlagi referata dr. Slaviča in dr. Vodopivca zagovarjal tajnik zunanjega ministrstva Milan Antić, ter nekoliko pozneje zopet v Ženevi, kjer je našo stvar zastopal Vojin Čolan-Antić. Končno je prišla zadeva pred zadnjo instanco, pred veleposlaniško konferenco v Parizu. Ta je dne 10. novembra 1922 zavrгла predlog o spremenitvi meje ter sklenila, da velja po razmejitveni komisiji določena trianonska meja kot končnoveljavna meja v Prekmurju.

Nato so se v letih 1923. in 1924. stavili definitivni mejniki od vojaških oblasti. Razmejitveni delegati štirih velesil so še tudi to delo kontrolirali na licu mesta. Razmejitveni akt za vse naše meje z Ogrsko so podpisali dne 8. julija 1924. še isti člani razmejitvene komisije.

PRED 20 LETI...

Bilo je nekega pomladanskega dne l. 1919, ko se je z mrzlično naglico po celi vasi razširila vest: "Vorožgarda ide, te rdeči idejo, ljudje bežite!" In že je bilo vse najpotrebnejše na vozu, živina vprežena in šlo je čez bližnjo avstrijsko mejo. Skoro vse prebivalstvo je zbežalo čez mejo, da je sigurno pred "temi rdečimi". Nekateri so šli k svojim nemškim znancem, drugi smo se kar kje na travniku ali v gozdu ustavili in opazovali, če zagledamo kak oblak dima v domači vasi, kot znamenje, da so rdeči že tu. Medtem je postala noč, toda malokdo je mislil na spanje. Drugi dan so šli nekateri gledat, kako je doma. Prišli so nazaj z novico, da je nevarnost minila, ker jugoslovanska vojska iz Gornje Radgone je pregnala vso nevarnost.

Za dogodek in še drugi, bolj žalosten, je edino kar se spominjam iz časa, ko je cel svet pretresel krvavi igrokaz, ki se je dogajal v Evropi. Tedaj, ko so naši očetje morali zapustiti svoje drage in na bojišču pod tujo zastavo dnevno smrti v obraz gledali, ko so naši starejši bratje postali od danes na jutri iz napol otrok možje, videč pred seboj najresnejšo stran vojaškega poklica.

Minilo je vse to in rane, ki je povzročilo to klanje narodov med seboj, so se začele celiti. Za nas pa je prišel čas, ki nam je izpolnil našo toliko časa gojeno željo. Mura, ki je prej delila brate iste krvi in jezika, je postala simbol tesne vezi bratske ljubezni. Začelo se je novo življenje. Po vaseh so zaorile slovenske pesmi. In dekleta, ki so se ob nedeljah popoldne zbrale da gredo iskat detelje s štirimi listi ali pa vence plele za vaško kapelo, so zapele pesmi, ki so še živele v slovenski ljudski duši. In če je bilo besedilo kake pesmi že malo pozabljeno, so ga iskale v našem koledarju Srca Jeušovoga ali mesečniku "Marijin list", ki so vedno prinašali naše narodne pesmi.

Danes ko obhajamo 20 letnico osloboditve, je vstal novi rod, ki ne pozna tlačenja svojega maternega jezika, in se učil v šoli slovensko zgodovino in slovensko pesem. In vendar je postala naša Slovenska Krajina žalostna. Po naši Ravenski, Gorički in Dolenski ni veselja, ni pomladi, ker tujina nam krađe našo mladino.

Komaj dovrši ljudsko šolo, zapusti domovino in daruje tujini svojo mlado moč in največkrat tudi zdravje.

Dragi brat! Minulo je mogoče že več let, da tujini vern služiš. Tvoje najboljše ji daruješ in to največkrat za slabo plačan denar. Ponosen si, da ti tuji jezik že tako gladko teče in tudi drugače si se že čisto potujil. In vendar si sin Slovenske krajine. Če po dolgem času zo-

pet slišiš slovensko pesem, čutiš to, zdi se ti, kot da ti je domovina poslala pozdrav. Kakor mati svoje najljubše, tako te objame slika matere domovine, ki živi v tvojem srcu, ker ti si se samo na zunaj spremenil, v resnici si še pa slovenski sin.

Draga sestra! Živo se še spominjaš ure, ko si jemala slovo od tvojih dragih in velikokrat ti še pride v spomin domovina. Vendar, prej kakor si mislila te je tujina pridobila za sebe. S čim več ljudmi se v tujini spoznaš, tem hitreje obledi slika domovine. Mogoče si sledila vzgled tolikih tvojih sester in postala življenjska tovarišica človeku tuje narodnosti. V tujem jeziku mu zatrjuješ tvojo ljubezen in zvestobo in vendar misliš in čutiš toliko, kar se samo v maternem jeziku izraziti da. Postaneš mati in ti se mučiš v tujem jeziku, da se pogovarjaš s tvojim otrokom v svojevrstnem monologu, ki ga samo vsaka mati zna, in vendar kako gladko bi ti tekla beseda v slovenskem tvojem maternem jeziku. Ko bo začel lalati prve besede, ga boš od dne do dne učila besede v jeziku v katerem te bo v par letih prekosil. In če mu boš hotela po slovensko zapeti, ne bo razumel ne besedila ne melodije.

Za nas izseljence naj bo obletnica osloboditve naše domovine kot praznik matere, ki ob tej priliki kliče svoje otroke, naj je ne pozabijo. Mogoče se je kateri izmed nas zanimal in njegovi domači že leta in leta čakajo pismo od njega. Naj jim napiše par vrstic in čutil bo v sebi zadoščenje kakor nekdo, ki je svojemu bližnjemu veliko veselje naredil. Mogoče te bo po dolgih letih enkrat zaneslo domov. Tam ne boš našel krasnih poslopij, modernih omnibusov, podzemeljskih železnic, ki te v par minutah pripeljejo na zaželeno točko. Ali našel boš kraj, kjer je tvoja zibelka stala, kjer te vsak kot in grm spominja na najsrečnejši čas tvojega življenja. Leta, ki si jih preživel v tujini, se ti bodo zdela kot sanje in čutil se boš pomlajenega, srečnega.

Slovenska Krajina, mili moj dom,
pozabo te nikdar nikde ne bom! **Andrej Lah.**

Pogled na

Bogojino

SLOVENSKI OBRAZI

Mama in Lokve...

Tam na Floresti na Pasaje El Ceibo je sedla Cerkenikova družina v prijetno senco pod latnikom. Prijetna je bila senca, pa tudi družba je bila živahna. In prav lahko. Kaj vse je vedela povedati nona! Saj že 81 let hodi po tej pukljasti zemlji, sedaj na stara leta je pa doživela še pot čez širno morje in njeno življenje je bilo vedno, in še je, kot roman, vedno polen zanimivih doživetij. Saj je bila nona osrednja točka zanimanja za vse sopotnike na Oceaniji.

Drugi mnogi solze točijo, ko tone v sinjino domače obrežje. Nemara da je bilo tudi naši noni malo grenko tisti hip, ko so ginila v dalji kraška brda, koder je tolikokrat stopala iz Lokve v Trst... toda kaj bi; in se je nona obrnila okrog in se zares zavedela, da ni več doma in da gre poiskati si nov dom. Saj doma ga tako ni imela več. Kdo se bo prerekal z najemniki! Saj sinove je tako vse tujina vzela in prav k njim je peljala njena pot čez morje... In je zatrla nona domotožje, in ne le to! Tudi morskó bolezen je spravila v koš, čeprav so jih tako grdo premetavali, valovi, da so šli krožniki v črepinje... Noni se pa ni razbil, ker ga je krepko stisnila, meneč: škoda za posodo, še bolj pa za obed!

Tako je Nona povedala marsikatero iz dni, ki so bili in iz teh, ki so sedaj! Pa tudi mala Olga je imela vedno kaj pristavka in potem pa še drugi v omizju — oni dan na sv. Treh Kraljev dan...

Pa vam je kaj dolg čas za domom?

Kaj še. Pomislite, da sem stara in vsa mrzla. Doma bi me še na peči zeblo danes... Saj pravijo, da je tam doma te dneve posebno mrzlo... Moja stara kri pa ni več za zimo.

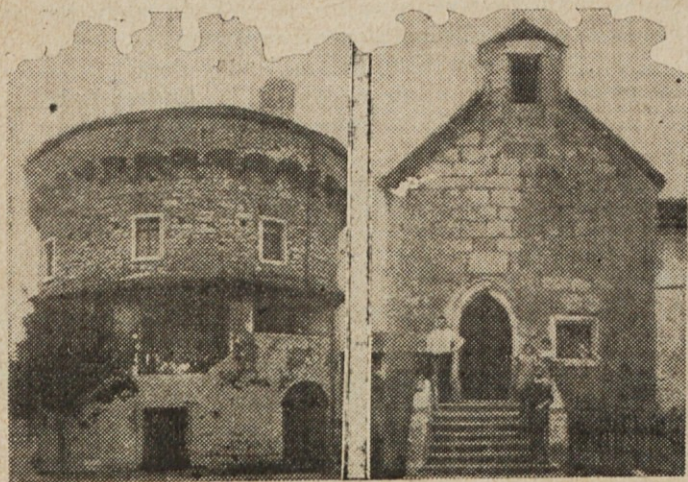
Ali vas ni bilo nič strah tako dolge poti in morja?

Kaj me bo strah. Saj sem bila pod Bogom. In še posebe sem se priporočila božjemu varstvu. Tudi mašo sem naročila doma. Samo ne vem, če je bilo vse v redu. Šla sem v farovž, pa saj veste kako smo ženske... vse sem povedala, samo na tisto sem pozabila, za kar sem največ šla. Potem sem dala 7 lir mlekarju Dreju, ko sem ga v Trstu srečala, da naj jih nese gospodu. Bomo že zvedeli, če je bilo vse v redu. Jaz sem prišla živa in zdrava.

Iz Lokve ste prišli?

Da iz Lokve. Ali jo kaj poznate?

Toliko ravno ne. To vem, da je tukaj precej ljudi od tam.

Prav tedaj je prišel na obisk rojak iz Lokve eden izmed mnogih Mlačev, ki jih je v Lokvi vsepolno. Prišel

je, kakor tudi drugi rojaki, da zve kaj domačih novic. Kako so pri Praprotnikovih, kako pri Žitkovih, kako tukaj, kako tam... Kateri so umrli, kako tam gospodarijo... Vse, vse se je spremenilo. Le stara kapela in gradišče je precej tako kot je bilo pred pet sto leti, ko je Turek strašil po deželi. Vilenico, podzemsko jamo, ki je delala konkurenco Postojni, so prepovedali.

In tudi to vem, da je bil na Lokvi več let g. Šček. Ali se ga ljudje še spominjajo?

Če se ga spominjajo? Nikdar ga ne bodo pozabili. Saj nikoli ni bila cerkev tako polna kot one čase, ko je gospod vedno znal katero tako po domače povedati pa nam je v šaljivi obliki včasih tako bridke resnice povedal in vendar mu nihče ničesar vzel za zlo.

Ne le kot dušni pastir je ostal vsem v spominu, temveč tudi kot duhovit mož. Saj jih ni konec dovtipov, katere je on napravil. Kot tisti, kako se je hotel peljati v Trst.

Čakal je na cesti, da ga kdo vzame na voz. Pride mlekar.

Ali bi hotel peljati v Trst dvajset kil kosti?

Začuden je pogledal mlekar in se ustrašil, kako da bo mleko oddal, če bodo videli na vozu kosti.

Prišel je drugi in tretji...

Spet je prosil, če bi peljal 20 kil kosti.

Pa so se spet zbal, kaj bi utegnili biti na mitnici zaradi kosti...

In so tako Ščekove kosti čakale usmiljenja kristjana... dovtip je pa še danes ostal, kako je g. župnik Šček vozil kosti v Trst...

Tako se je beseda sukala okrog raznih stvari. Pogovor je nanesel tudi na njenega brata, ki je frančiškanski brat.

Andrej Prelec, ki je sedaj v Novem mestu. Preje je bil v Kostanjevici. Saj ga je poznala čela dežela, ko je hodil okoli na bero in povsod so ga radi sprejeli. Potem ga je srce preveč bolelo, ko se je tako spremenilo in je šel v Slovenijo. Tudi on je bil eden tistih, ki ga je spremljala vedno dobra volja. Pa še veliko spoštovanje je imel.

Ko je nekoč bral vinsko bero, je nek kmet strašno nergal, da je bilo Andreju že kar čez glavo.

Saj drugo leto ga mi ne boš več točil, tako je končal nerganje. Mislil si pa je — se te bom raje ognil! Le čemu toliko godrnjanja. Veselega darovalca je vesel Bog, tisti pa, ki svoj dar žali, nima nobene vrednosti... Tako je mislil brat Andrej sam pri sebi.

Ko je ob letu spet prišel skozi vas, so brata Andreja sprejeli s čudnim spoštovanjem. Kar skupaj so mu prinesli vino, da je Andrej debelo gledal...

Potem je pa zvedel, da zato, ker je dotični godrnjač že odšel v večnost in da mu res ne bo več nič dal...

Saj pravim. Noni jih ne bo zmanjkalo in tudi dolg čas ji ne bo.

Če se bom skregala s tem sinom, bom šla k drugemu v Quilmes. Med tem se bo tukaj poleglo, pa se bom tam lahko kaj sporekla, tako da bom vedno imela en miren dom. Samo to mi ne bo prav, ker ne bom znala lahko v cerkve. Stare reči držim v glavi, novo pa vse pozabim, in še oči mi slabo služijo, tako da bom drugim v nadlego včasih.

Nič ne boste v nadlego ne, je pripomnila Nada. Prav radi vas bomo vsi imeli. In bo tako kar res. Saj se žena nikdar na svetu z nikomur ni prepirala. Vedno je z lepim mirom najbolje opravila.

Saj sem dovolj stara, da sem se naučila potrpljenja. Govorila boš pa špansko zame ti, Nada, zakaj moja glava že ni več zato, da bi se še kaj naučila. Tako pa res moram reči, da se kar dobro počutim v tej zemlji.

Hladnik Janez.

VARUJMO NAŠO SLOVENSKO ZEMLJO

V glasilu koroških Slovencev čitamo vzpodbuden članek, ki ni brez pomena za vse slovenstvo. Glasi se:

Grešili smo nad svojo zemljo. Jemali smo in jemali in ji nič dajali. Sekali in sekali, pa nič posadili. Ostali so prazni gozdovi, izčrpana polja, zadolženi domovi.

A še je naša in ostati mora večno naša! Naj gre v naše vrste, med gospodarje in mladino klic, naj ga čujejo še oni, ki jim po mestih in tovarnah sredi zatoholosti vedno spet zadiši po senu in rožmarinu in ki zahrepenijo po delu in trudu na domači grudi: Varujmo našo slovensko zemljo! Ljubimo jo z visoko ljubeznijo ustvarjajočega človeka! Tisočero možnosti praktične ljubezni do lastne grude nudi moderna gospodarska in kmetijska veda. Intenziviranje poljedelstva, moderniza-

cija živinoreje, umno sadjarstvo, na predno gozdarstvo, v tem je praktična ljubezen do lastne zemlje. Vnaprej pa nam je vsem potrebna notranja preusmeritev gledanja zemlje. Zemlja nam mora spet biti živi kos božje narave in mi moramo biti sami samo delček te božje narave. Le tako ji zamoremo vtisniti svoj lastni pečat, svoje slovensko obličje. Kmetovanje ni rokodelstvo, marveč prava umetnost, kateri more služiti samo poduševeljen, notranje bogat in razgiban človek. Kmetije so nekake fotografije dobrih ali slabih kmetov, dobro ali slabo oskrbovana zemlja pa zrcalo njihove notranjosti. Zemlje ne moremo goljufati, ljubljena daje svojemu rodu svoj sad, ponižana ga odbija in odslavlja.

Čuvajmo našo zemljo! Tako ostanemo sveža, zelena vejica na deblu maternega naroda in živi mejnik slovenskega ozemlja, naša kmetija pa bo v rokah zavednega slovenskega kmeta njegova dedna last.

25 let "Novin" Slovenske Krajine

"Novine" se lahko s ponosom ozirajo nazaj na svoje 25 letno delo. Pred jugoslovansko dobo, do 12. avgusta 1919. so "Novine" bile edini list, ki so orale prekmursko ledino in vzbujale pri Slovencih med Muro in Rabo versko in narodno zavest. Med svetovno vojno so imele šest tisoč naročnikov, to se pravi, da je bil vsak dvanajsti prekmurski človek naročnik tednika "Novin". Zasluge "Novin" so nepopisno velike, ne le v verskem, ampak tudi v narodnem in državnem oziru. Da so bivši "ogrski Slovenci", ki so bili tisoč let ločeni od drugih Slovencev, ohranili zavest, da spadajo z njimi v eno slovensko družino in zaradi tega v jugoslovansko državo, je zasluga naših "Novin".

"Novine" niso začele prekmurskega tiska. Že dve sto let pred njimi smo imeli knjige v prekmurščini. Oba Küzmiča sta začela s prekmurskim tiskom, s prevodi sv. pisma Nove zaveze, z molitveniki, učbeniki, pesmaricami in podobnimi reči.

Proti koncu ogrske dobe je to prekmursko slovstvo skoro usahnilo in zamrlo. Le molitveniki in pesmarice ter katekizmi in Zgodbe sv. pisma so se še na novo izdajale. Temu se ni čuditi, če pomislimo, da proti koncu madžarske dobe ni bilo nobene slovenske šole več in nič slovenščine v samo madžarskih šolah razen katekizma. V tej slovstveni temi so edino Novine vsak teden

pošiljale skoro v vsako prekmursko hišo svojo prijetno, domačo tiskovno luč in užigale žerjavico, ki je še tlela med Muro in Rabo.

V jugoslovanski dobi pa se je ta žerjavica razplamtela v krasno in mogočno slovstveno luč. Prekmurske osnovne šole so se se čez noč poslovenile, odprla se je torej slovenska meščanska šola in gimnazija, prekmurski dijaki so začeli obiskavati štajerske in kranjske slovenske srednje šole ter slovensko univerzo v Ljubljani. V 20 letih imamo že vse polno prekmurskih absolventov teh višjih slovenskih šol. Zrastel je v tej kratki dobi mlad prekmurski književniški rod, ki je krepko prijel za pero, ki piše knjige, povesti in člane v vseh mogočih slovenskih revijah. Prekmursko slovstveno življenje se je v Jugoslaviji vzbudilo in se začelo lepo razvijati na globoko in široko.

"Novine" se lahko z veseljem ozirajo na ta nov slovstveni rod, ki so ga priklicale v življenje. Niso več "glas vpijočega v puščavi", ki bi se ne slišal. Njihov glas je mogočno donel od prekmurske Radgone do Lendave, od Slovenske vasi ob Rabi do treh Bistric ob Muri. Ta glas ni donel zaman, trkal je še pravočasno na prekmurska srca, da so se razklenila v ljubezni do slovenskega jezika in slovenskega slovstva.

Dr. M. Slavič.

Zlata maša v Rihembergu. Na Stefanovo je obhajal ponosni in staroslavni Rihemberg izreden praznik: zlato sv. mašo svojega župnika g. Jožeta Štrancarja. Dva lepa slavoloka in zelo okusno ovenčana župna cerkev so bili zunanji odrazi pomembnega slavlja, natlačena cerkev je pričala o notranji povezanosti med faro in njihovim dušnim pastirjem, ki je v 30 letih, kar neutrudno deluje v tem prelepem predelu goriške dežele, postal pravi in resnični duhovni oče svoje obsežne duhovnije. Pri slovesni sv. maši so zlatomašniku asistirali bivši rihemberški kaplani. Mladi moški zbor je ognjevit in ubrano prepeval ter dovršeno izvajal krasno Filikejevo mašo. Goriškega nadškofa je zastopal prelat msgr. dr. Toroš, stolni kapitelj pa stolna kanonika gg. Berlot in Valentinčič. Po svetem evangeliju je nadškofov delegat msgr. dr. Toroš prebral nadpastirjeve čestitke in odlok, s katerim je bil slavljenec imenovan za častnega konzistorialnega svetnika goriške nadškofije. Msgr. prof. dr. Pavlica, rihemberški

rojak, je imel nato slavnostni govor. Po sv. maši se je zbral v župnišču venec odličnih duhovnikov in prijateljev, med njimi bivši slavljenčevi kaplani in njegovi učenci. — Zlatomašnik g. Jožef Štrancar se je rodil 9. avg. 1864 v Uhanjah, župnija Šmarje na Vipavskem. V mašnika je bil posvečen 1888. Kot kaplan je služboval 3 leta v Sv. Križu na Vipavskem, 3 leta v Kamnjah in potem do leta 1905 kot vikar v Štanjelu na Krasu. Od tam je prišel pred 33 leti v Rihemberg, kjer je na Stefanovo še mladeniško čvrst in neupognjen zapel svojo zlato mašo: je moč železnega zdravja in neuklonljive volje.

Kanalski dekan Vencislav Bele je izdihnil v sanatoriju Svetega Justa v Gorici. Na njegovi zadnji potiso ga spremljali mnogi bivši verniki Briči in Kanaleci. Žalni sprevod ga je peljal v Šempas, da bi počival tamkaj blizu Vitovelj, kamor je tako rad zahajal.

V najlepši moški dobi, komaj 50 letnega ga je vzele 19. dec. Bridko je odjeknila njegova smrt v Vipavski in Soški dolini,

povsod, kjer so ga poznali in vzljubili. Otroška leta je preživel v Oseku na Vipavskem. Gimnazijo in bogoslovje je študiral v Gorici, kot kaplan je pasel duše pred vojno v bovški dolini v Podmelcu in med vojno kot vikar v tolminskih Ponikvah, dokler ni prišel po vojni v razdejani Kanal kot dekan.

V Šempasu, nekoliko pred vasjo, je čakala sprevod duhovščina iz Vipavske doline s silnimi množicami ljudstva iz vseh okoliških vasi. Od tu se je razvil veličasten pogreb v cerkev. Vodil ga je kot nadškofov namestnik stolni kanonik msgr. Ig. Valentinčič, ki je bral tudi slovesno sv. mašo zadušnico. Obdajalo ga je nad petdeset sobratov iz vseh predelov dežele. Krsto so nosili člani kanalske fantovske Marijine družbe. Razen teh fantov je prišlo še nad 100 drugih Kanalcov na grob svojega ljubljenejšega gospoda. V cerkvi se je poslovil od ranjkega s preprostimi, vendar s tako prisrčnimi besedami, da so se gle do globin in pretresle srca, njegov prijatelj msgr. Alojzij Novak, črniški dekan.

To govori Gospod: Obrnite se k meni z vsem srcem, s postom in jokom in žalovanjem. In pretrgajte svoja srca in ne svojih oblačil, in obrnite se h Gospodu, svojemu Bogu, ker je dobrotljiv in milostljiv in potrpežljiv in velikega usmiljenja, pripravljen hudobijo odpustiti. Kdo ve, če ne bo vendarle še enkrat odpustil in zapustil blagoslova, da boste Gospodu, svojemu Bogu, spet prinašali darove? Trobite s trobento na Sionu, posvetite post, skličite shod, zberite ljudstvo, posvetite srenjo, združite starčke, zberite otroke in dojenčke; naj gre ženin iz svojega hrama in nevesta iz svoje spalnice. Med vežo in med altarjem naj plakajo duhovniki, služabniki Gospodovi, in naj reko: Prizanesi, Gospod, prizanesi svojemu ljudstvu in ne daj svoje dediščine v sramoto, da bi pogani nad njo gospodovali. Zakaj bi govorila ljudstva: Kje je njih Bog? In Gospod se bo vnel za svojo deželo in bo zanesel svojemu ljudstvu. In Gospod bo odgovoril in rekel svojemu ljudstvu: Glej, jaz vam pošljem žita in vina in olja, in nasitili se boste z njimi; in ne bom vas več postavil za sramoto med pogani: govori Gospod vsemogočni.

Podoba tega sveta mine...

“Življenje ni popolnoma srečno, ker ni nebo, ni popolnoma nesrečno, ker je pot v nebo.”

Narava je lepa, svet je poln mikavnosti in življenje nudi marsikatero veselo uro. Ni res, če pravimo, da je na zemlji vse le žalost in trpljenje. Ako vse povzamemo, je za vsakega, če ni morda zadel najslabšega deleža na zemlji, bitek vsekakor boljši od nebitka.

Veliko zlo pa je to, da so vse stvari minljive. Veselje in zadovoljnost za hip komaj traja. Človek bi rad obstal, da bi opazoval trenutek bajno pokrajino, ki se odpira očem, da bi poslušal petje ptic, da bi se naslajal ob vonjavi rož, a vedno sliši: Naprej, naprej!

Nabožni pisatelji in cerkveni govorniki se skušajo po zgledu sv. pisma v podobah in primerah, da izrazijo minljivost časnega in kratkosti našega življenja. Dnevi, meseci, leta teko drug za drugim. Včasih drve šumno ko hudournik, včasih se vijejo lagano ko reka preko poljan, vedno pa teko neizprosno naprej, brez prestanka, v gotovi, določni smeri. Ob spominih na preteklo živimo, a vsa pretklost je kot senca. Bodočnost je negotovost in sedanjost, ta nam uide, ko mislimo, da jo držimo. Res, življenje beži, beži z neznansko naglico. Prestopili smo prag starosti in niti prav naučili se nismo umetnosti življenja. Le oni čutijo predolgo življenje, ki morajo mnogo trpeti, kakor da je žalosti lastno množiti dneve in jih obenem delati težke in dolgočasne. “Podoba tega sveta namreč preide,” pravi sv. Pavel. (I. Kor. 7, 31.) In to je ravno glavna napaka svetnega veselja, da ni trajno! Francoz Lamartine je zapisal:

Najvzvišenejša knjiga je življenska knjiga;
Odpreti in zapreti samovoljno se ne da.
Ne moreš dvakrat brati mest, ki mičejo duha,
Usodni za usodnim listom sam se dviga.
Rad vrnil bi se k strani, ki ti radost vžiga,
A že ti zadnji list v rokah zatrepeta.

Površni in lahko miselni duhovi — in teh je pre mnogo — se nespametno zabavajo, izrabljajo pridno sedanje ure, se norčujejo iz jutrnjega dneva in se ne vznemirjajo radi prihodnosti. Veselimo se, uživajmo, krasimo se s cvetkami, skrbi pridejo same dovolj zgodaj. Nikakor pa to ne more zadovoljiti plemenitih duš. Bistroumni, globokomisleči, modri bridko občutijo,

kako greni vsako uro sedanjega veselja neizbežna skrb za prihodnost. Popolnoma gotovo je namreč, da nas čakajo ločitve, bolezni, oslabelelost in starost, grenke žalosti in po smrti drugih naša smrt. Da, in vse to je tako resnično! Kako grenka misel v sredi veselja in kako prav pravi sv. pismo: “Konec vsega veselja so solze.” (Prig. 14, 13.) Tako je celo najbolj upravičeno uživanje le kratko, vsako veselje le trenutno. Življenje razvija pred našimi očmi vezele in žalostne slike, a nobena se ne ponovi. Otroška doba se umakne mladeniški, zrela doba prežene mladost in glej, že je večer, noč nastopa, smrt se bliža.

“Smrt, ta naš grozoviti sovražnik, gotovo zmaga. Saj morda ni naš najhujši sovražnik, morda celo nikak sovražnik ni, vendar pa se smrti izmed vsega najbolj bojimo, ker je najskrivnostnejša. Četudi vemo o smrti le malo, ne moremo si je predstavljati drugače kot srašno omamljenje, ki proti njemu ni zdravila, ki uropa junaku njegovo junaštvo, obrazu njegov smehljaj, pogledu njegov izraz, ne mislimo si je drugače kot globoko otroplost, ki uničuje človeške oblike, jih razkraja in jim odvzema lepoto. Človek se privadi in se je vedno privadil premagati bolj ali manj strah, a vendar mu misel na smrt krati popolno zadovoljnost, krši najlepšo srečo; smrt je grozovita, neprestana mora, ki tlači človeški rod.

“Smrt uničuje lepoto, srečo, duhovitost, čednost, podira največja dela življenja in nasprotuje takorekoč stvarjenju. Smrt teži posameznika, teži tudi narode. Njih življenje je sicer daljše, toda zakon uničenja grozi tudi njim, tudi nanje čaka, da jih ugonobi. Scipion, kje je Rim, Karol, kje je velika Španija, Gustav, kje je moččna Švedija? Smrt uničuje takorekoč že v naprej in razdira naše načrte. Kot bitja enodnevnice iščemo zastonj slave v tem, da ne delamo samo zase, ampak da se hočemo ovekovečiti s slavnimi deli a rodbino, domovino, velike stvari. Tudi to vse mine. Da, celo naš pepel bo dalje trpel ko naša dela. Dobro vemo, kje je grob Karola Velikega, ali kje je njegova država, — Države in spomeniki, ideje in narodi, sistemi in iznajdbe, hrasti in levi, vsi poginete! In tudi ve skale in gore izgine. Smrt je kraljica vsega življenja in konec vsega. — Kdo nas reši smrti?

Jezus je rekel: “Jaz sem vstajenje in življenje, kdor vame veruje, bo živel, čeravno umrje.” (Jan, 11, 25.).

Dvignimo tedaj oči onkraj smrti, premišlujmo svojo pravo domovino, večno življenje!

Podoba teg sveta namreč preide.

“Pomlad mladosti ne bo zelenela vedno”, pravi Bossuet, “pride usodna ura, ki nepreklicno ovrže vse naše goljufive upe. V sredi naših opravil nas zapusti življenje kakor slab prijatelj. Vsi naši lepi načrti padejo v vodo, vse naše sanje se razgube v nič. Bogatini zemlje, ki si v prijetnih prevarah lepih sanj domišljujejo, kako premoženje da imajo, se bodo z grozo začudili, kako da so praznih rok, ko se zbude naenkrat v velikem dnevu večnosti. Smrt, ta strašna sovražnica, pogrezne v pozabljenje, v nič vse dobrote, vse časti. — Kolikokrat govorimo, da mineva čas. Res, mine čas in mi z njim, toda kar izgine izpred naših oči v času, ki se nam umika, to stopi v večnost, ki nikdar ne mine.

“Večni Bog, kakšno bo naše osupnenje, če nam strogi sodnik, ki sodi v večnosti, v trenutku pokaže vse naše življenje in nam reče s pretresljivim glasom: Nespametniki, ki ste tako cenili minljive prijetnosti in ki niste premislili večnih posledic.

Poulin (Na poti v večnost)

GLASOVI OD DRUGOD

STRAŠEN DOŽIVLJAJ NAŠEGA ROJAKA V BRAZILIJU

Ne daleč od milijonskega brazilskega mesta Sao Paulo, živi na tisoče naših rojakov, zlasti Slovencev in Hrvatov, ki se bavijo z živinorejo na veliko. Mleko, sir in maslo lahko po dobrih cenah prodajajo v mestu. Ti izseljenci so prišli povečini s kav-
nih nasadov, kjer so bili zaposleni v dobrih letih, ko Braziliji še ni bilo treba sežigati na milijone vreč kave. Nekateri naši rojaki so šli v tovarne, lep del pa jih je rajši ostal zunaj, kjer so s prihranki kupili večje ali manjše kose zemlje, si postavili hišice, nakupili nekaj krav, ter začeli obdelovati zemljo in gojiti živinorejo.

Med te naše rojake spada tudi Jože Markel, ki je prišel sem leta 1925. ter z ženo in otroki skušal najti srečo v novi domovini Braziliji. Prva leta je prebil na fazendi in obdeloval kavo. Ko si je nekoliko opomogel in mu je potekla pogodba, se je preselil v okolico Sao Paula, kupil na obroke lep kos zemlje in si uredil živinorejo. Posel, pri katerem mu je pomagala žena, mu je šel vedno bolje.

Pred kratkim pa je ta naš izseljenec doživel pri svoji živini zgodbo, kakršno beremo le v najbolj divjih indijanskih romanih. Naš chacareiro, živinorejec Jože, je zadnje čase opazal, da najboljša njegova krava črnka ne daje več skoraj nič mleka, da si je prej daleč prekašala vse druge. Misli je, da je bolna, toda ni mogel ugotoviti nobenega znamenja. Potem se mu je začelo zdeti, da bi utegnil kdo hoditi na skrivaj zjutraj v hlev in molzti kravo. Zato je sklenil, da bo stražil pri kravi od zore in ujel premetenega tatu. Kaj je videl, pripoveduje sam takole:

“Včeraj na vsežgodaj, ko še sonce ni bilo vzšlo, sem vstal ter odšel proti hlevu. Bilo je okrog štirih in še skoraj tema. Počasi sem odprl vrata, ki niso niti zaevilila. Stopil sem po prstih in hlev, da ne bi prestrašil živine. Z očmi sem poiskal črnko, toda tedaj sem obstal kakor okamenel pred groznim prizorom. Na kravi je visela ogromna črna kača in jo sesala. “Giboa, udav,” mi je preletelo možgane. Ta kačja pošast je torej hodila sesat mojo kravo že dolge tedne.

Stal sem nekaj trenutkov ves otrpel, potem pa sem kakor brez misli pograbil motiko, ki je stala v kotu in začel ves besen sekati kačjo počast po glavi. Udav se je po prvem udarcu spustil na tla ter se pripravil na obrambo. Tolkel sem po njej, kakor brez uma, dokler nisem videl, da leži kača pri miru. Potem sem jo previdno zvlekel na dvorišče, kjer jo lahko vidite.”

Res sem odšel za njim po dvorišču ter se ustavil na drugi strani pred skladiščno drvo, kjer je pošast ležala še živa. Od udarcev je bila omamljena in je imela precejšnjo rano na glavi. Okrog nju se je nabralo veliko ljudi, zlasti otrok, ki so vzdignili hud krik. Kača se je začela zvijati, ko je videla, da pripravljam svoj fotografski aparat. Pihala je in kazala svoj črni jezik, kakor da hoče vsak trenutek planiti vame.

Takoj sem videl, da je to izredno lep primer giboe, za katerega se bo gotovo zanimal svetovno znani zavod za vzgajanje kač in za pridobivanje kačjih strupov v zdravstvene namene. Butantan pri Riu. S pogledom sem premeril plazilec in videl, da mora biti dolg kake tri in pol metra. Potem sem naglo telefoniral v kačji zavod, od koder so takj poslali uslužbencev, ki so kačo varno prenesli v vzgajališče. Merila je res nekaj nad 3 in pol metra in tehtala 48 kg. V zavodu so ji rane na glavi zašili in se zver tam prav dobro počuti.

Tako je bilo moje in Jožeta prvo srečanje z giboo.

Dogodek je vzbudil po vsej Braziliji veliko senzacijo in so listi v Sao Paulo prinesli posebne izdaje s fotografijami kačje pošasti s sliko našega rojaka Jožeta Markla, ki je zver ujel, njegove kmetije in njegovih otrok.

Ivo Budkovič, Rio de Janeiro.

Častiti gospod!

Prav veselo, iz zadovoljnega mojega srca, vas najlepše pozdravljam. Želim vam nekaj povedati in obenem pa tudi prositi. D. Ž. redno dobim. Nadvse bi rad, gospod kaplan, takoj plačal, pa ne morem še. Zato Vas bom zdajle lepo prosil, hočete me počakati prosim nekaj mesecev. V resnici sem bil imel malo zasluženega. Pa kaj hočemo, jaz sem obračal, Bog je pa obrnil. Strašansko velik dež je bil prišel 15. januarja. Okoli 15.000 sem imel opeke narezane in vse lepo zložene. Samo naložiti je bilo še treba, pa bi bilo. In kaj se je pripetilo? Visoko je voda narastla, tako na debelo, da sta bili dve vrsti skladovnice v vodi cele tri ure. Več kot polovico sem zgubil. Pa še zmerom je oblačno, pa dež vsaki drugi dan. Nič ne delamo. Že 8. dni počivamo. Že dolgo in dolgo, pravijo ljudje, da ni bilo takšnega naliva. Se jih je več potopilo in veliko je po Cordobi hiš spodneslo in ceste je na več krajih voda razrdla. Blizu tukaj, kjer jaz delam, so našli na cesti mrtvega sivolasega starčka potem ko je voda po cesti že upadla.

12. januarja, tega leta se je ubil v Rio de Ceballo v kamnolomu Slovence. Splazil se je gor po steni cantere, da bo nekaj kamena doli zbečkal, pa ni bil revež zadosti previden in je omahnil. Padel je iz višine 20 metrov. Zelo si je poškodoval roke in noge, in zdrobil se mu je vsled silnega padca tudi prsni koš. Odpeljali so ga takoj v bolnico v Cordobi, a je že po poti izdihnil. Jaz sem ponesrečenca poznal, Matevž so mu rekli, dom pa je bil tam nekje blizu Rakeka.

17. januarja si je pa drug Slovenec pognal kroglo v možgane. Tri dni poprej se je bil poročil. Martin so mu rekli. Doma je bil blizu Metlike. Nihče ne ve, zakaj se je šel ustreliti. Malo pisemce je še poprej napisal, da vse Slovence pozdravi. Toliko se je mučil in trudil, da si je hišico zgradil, na vse zadnje se je pa v njej usmrtil. Zaposlen je bil v neki vinarni. Tako sta dva Slovenca v enem tednu umrla in ena Slovenka, torej tri je v enem tednu.

Rojak iz Cordobe.

Drage tovarišice!

Približujejo se lepi božični prazniki. Naše misli poromajo k Vam, drage tovarišice, v tujino. Daleč proč od domovine boste praznovali rojstvo Odrešenikovo. Kruta usoda Vas je iztrgala iz naše zemlje in Vas pahnila v tuji svet, ki ne pozna naših lepih božičnih običajev.

Gotovo bodo Vaši starši o božičnih praznikih obujali spomine na praznovanje v domači hiši. Živo se bodo spominjali, kako so nekoč v krogu svojih dragih praznovali Božič. Božični večer jim je minil ob jaslicah, v pobožni molitvi so čakali, da so zadoneli božični zvonovi v tiho zimsko noč in oznanjali veselo vest, da se je rodil Odrešenik sveta. Takrat so pohitele k polnočnici. Ceste in poti so oživele, trume vaščanov so z bakljami v rokah se pomikale proti bajno razsvetljeni cerkvi. Orglje so zadonele, zahvalne molitve duhovnika in vernega ljudstva so napolnile hišo božjo. Ob jaslicah so klečali stari in mladi ter polagali vroče prošnje in pobožne molitve pred kralja nebes in zemlje. To so trenutki, katere človek ne pozabi in če je še tako daleč od doma in je od tega prešlo že mnogo, mnogo let.

Ko sedaj preživljate božične praznike v tujini, naj Vas ti lepi spomini vsaj v duhu pripeljejo nazaj v domovino.

Želimo Vam zadovoljne in blagoslovljene praznike. Naše iskrene želje so, da se nekoč srečno vrnete med nas, da Vam iz naših cerkva zadonijo nasproti božični zvonovi, ki Vam bodo oznanjali mir in zadovoljstvo.

Bodite iskreno pozdravljeni posebno pa od

Hočevar Božane.

*

Maribor, 20. decembra 1938.

Dragi bratje in sestre v tujini!

Vi živite daleč od naše lepe domovine, daleč od svojega

rojstnega kraja, med ljudstvom katerega jezik težko razumete in ki Vam je tuj. Morate si služiti svoj vsakdanji kruh. Gotovo poletijo Vaše misli večkrat nazaj k nam, k svojem in naši državi Jugoslaviji. Ni kmalu najti dežele na svetu, ki bi vsebovala toliko lepote kakor Jugoslavija. Primerjamo jo z ogrlico najdražjih biserov.

V tej kraljevini živijo trije narodi Srbi, Hrvati in Slovenci, a vendar smo eno: Jugoslovani. Ljubezen nas je zvezala v eno veliko državo Jugoslavijo. Trije bratje so letos obhajali največji narodni praznik 20 letnico svobode naše ljubljene domovine Jugoslavije. Dolgi sta bili 2 desetletji, a vendar za nas kratki. V tej dobi so prišli za nas marsikateri grenki trenutki. Zlasti je vsem Jugoslovanom zadala veliko rano smrt Zedinitelja vseh treh bratov blagopokojnega Viteškega kralja Aleksandra I. Letos pa ko smo vsi veselo združeni v naši domovini praznovali 20 letnico osvobodjenja smo se spomnili tudi Vas rodni bratov. Hudo nam je bilo, ko smo mislili, da se Vi ločeni bratje, ne morete z nami veseliti ob skupni slovesnosti.

Mi dobro vemo kako veže človeka v tujini, misel na domovino in kako mu trga srce. Vedno znova mu prihajajo misli na srečne dneve mladosti na rodno domačo hišo. Spomini se Vam vračajo nazaj, kjer toplo diha domača gruda, kjer žuborijo domači studenci, kjer šumijo gozdovi svojo neskončno pesem. Vsa iskanja po domovini so v tujini brezuspešna. Čeprav si sezidate v Ameriki visoke palače, iščete po vseh prostorih nečesa, kar Vam manjka, da bi bili v domovini. Zakaj ste zapustili našo sveto zemljo in odšli za kruhom? V tujini požirajo stroji in rušniki Vaš znoj. Z žaljivimi rokami si služite kruh. — Tujina se diči z deli Vaših rok. Mi dobro poznamo to Vašo mačeho.

Zato Vas mi in naša mati — domovina, prosimo, nikar ne pozabite svojega materinega jezika. Nikar ne pozabite rojstnega kraja in svoje domovine. Ljubite jo z vso dušo in ostanite ji zvesti. Ona Vas z radostnim glasom kliče: "Otroci moji, vrnite se nazaj, bojim se da se ne izgubite v tujini!"

Prosele Slavica.

*

Dragi bratje in sestre!

Več let je že poteklo, odkar ste nas dragi bratje in sestre zapustili. Odšli ste za kruhom v tujino mačeho; naše oko vas več ne doseže. Tamkaj v tujini ste se zarili v črno zemljo, kjer garate od ranega jutra do pozne noči. V temnih zakajenih tovarnah, sanjate o zlati poljani, o zlati prostosti, katere ne najdete v tujini. Razkropljeni ste po vsem svetu in bati se nam je, da ne utonete v tujini, da se ne izgubite med tujeli. Zato pa se vas vsako leto spominjamo z prav težkim srcem. Toda letos tembolj, ker vemo, kako veselo bi bilo, če bi skupno z nami proslavljali dvajsetletnico svobodne Jugoslavije. Vaše misli pa naj v duhu poletijo v našo sredo in skupno se zavedajmo, da smo en narod in ene krvi.

Gimnazija za Slovensko krajino

Sveta brata Ciril in Metod, ki sta uspešno delovala v Blatogradu pri Koclju, slovenskem knezu

Tuji so nas stoletja tlačili, stoletja so nas imeli razdeljene v razne pokrajine ter nas vedno bolj in bolj odtujevali od domače grude. Zato je v teh stoletjih ginila med nami zavest, da smo eno, a vendar čisto ni izginila. Svetovna vojna jo je poživila, da je postala glasnejša in ko je sledila zmaga srbskega in zavezniškega orožja, nam je poživila jugoslovanska zavest pomagala ustvariti našo lepo domovino Jugoslavijo. Sedaj imamo svojo državo in ne damo je več.

Trije narodi smo se prelili v eno telo in postali smo nerazdružljivi bratje in sestre med seboj, postali smo svobodni sinovi in hčere naše mogočne matere Jugoslavije.

S svetim spoštovanjem v srcu, naj se zaveda vsak sin Jugoslavije, da je bila težko pričakovana Jugoslavija krščena z mučeniško krvjo. Na tisoče naših prednikov je trpelo — prelivalo dragoceno kri in darovalo za njo svoje življenje. Z nadčloveškimi žrtvami je ustvarjena naša mogočna Jugoslavija, ki nas je rešila krute tujčeve pete. Ustanovitelj Jugoslavije je njen veliki sin kralj Aleksander. Njej, domovini, je bila posvečena njegova poslednja misel. Naš veliki kralj, ostavljajoč nam svoje veliko delo Jugoslavijo, z oporoko da jo čuvamo, nam ! je zapustil svojega prvenca, našega mladega kralja Petra II.

Naša domovina, ucvrščena in okrog dobro ograjena, predstavlja delo naših najboljših moči, delo izgrajeno hitro ali lepo.

V domovini se je delalo kratkih 20 let neumorno in naše delo je napredovalo in raslo. Le pogledjmo si našo veliko trdnjavo na severu, lepo mesto Maribor. Maribor se je v 20 letih prav lepo razvil. Ima mnogo tovarnen ter drugih lepih stavb. Mnoga dobrodelna in koristna društva pripomorejo k razvijanju mesta. Ima več šol: srednjih, meščanskih in osnovnih šol, drž. učiteljske, razne trgovske in obrtne šole. V zadnjem času se v Mariboru tudi zelo razvija narodna zavest. Vsak Mariborčan se zaveda, da je državljani lepe Jugoslavije.

Dragi bratje in sestre! Vsi skupaj bodimo vedno zvesti in vredni sinovi ter hčere, naše nedeljive države, ki je presekala našo suženjsko dobo in nas sprejela kot najboljša mati pod svoje okrilje. Sveta nam bodi zemlja, v trpljenju prerajena, s krvjo prepojena in s solzami pokropljena.

Milica Verlič

S. Gregorčič:

V PEPELNIČNI NOČI

Polnôčni zvon iz visôkih lin
krepkó zaklenkal je,
potihnil glas je violín,
strunár odbrenkal je.

Plesišča in gledišča se
povsod zapirajo,
v odprta pa svetišča se
zemljani zbirajo.

Glej, božji hram tam sred polján
dviguje se v nebó,
oj božji hram, takó prostrán
in pa krásán takó!

Kot reke v morje vanj nocoj
krdeča silna vró,
svetišče polno je takoj —
in duri se zapró.

Tu v bagra ino svili vse
nocoj košáti se,
diši ti po kadilu vse
in sveti v zlátu se.

Več biserov ko v dnu morjá
pre tábo se iskri
in več ko zvezd je vrh nebá,
tu jasnih je oči.

Tu gíbki udje, vzorna rast,
tu let in lica cvet,
tu zemlje slast, bogastvo, čast...
O ti presrečni svet! —

A čuj!... Nek duh zakliče mi:
"Kar zreš jih pred seboj,
zapiši med mrlíče mi
s pepelom tem nocoj!"

In stópil sem pred žrtvenik,
kot bi duhovnik bil,
pepel iz oljénih je mladik
nanj dél cerkovnik bil.

Pepela zdaj na téme sem
najprvo sebi usul,
vtopil se v misli neme sem,
le Bog je sam jih čul.

Pozvál nató krdéla sem
in prišla so hrumeč,
zazuámoval jim čéla sem
pretéč in pa svareč:

"Oj grešniki maziljeni,
proč krono in škrlat,
saj bóste vsi prisiljeni
ukloniti smrti vrat.

Se!aj vi národom ste strah,
strah tudi vas bo zmél,
to žezlo prah, presto! bo prah,
vi boste prah, pepel!

Vi, ki zaklade zbirate
iz bližnjikov krvi,
ki reveže zatirate:
prah boste tudi vi!

Ti roj, ki noč in dar prežiš,
da brata v past bi ujél,
ti smrti v zanke se uloviš:
prah bodeš in pepel!"

In ti, ki z umom, cvetom let
zdaj bahaš se vesel
glej, preden ti odpade cvet:
prah bodeš in pepel!"

Prišel še mnog, še mnog je trop,
mar bo se kák otél?
Ne! Vsem podpisal sem pokop:
"Prah boste in pepel!"

Nazadnje roj še priskaklja
neskrbnih, jasnih lic,
čist kakor angeli nebá
in lepši od evetie.

Zaplakal nad tem krasom sem,
češ: tudi ta bo strt!
Še té... s tresočim glasom sem
zazuámoval za smrt...

Končano! — Ne! — Čuj, duri tam
ječé zaškripljejo
in nove trume v božji hram
skoz njé se vsipljejo.

Na teh ni srebra ne zlatá
in blesk jim je neznan,
na licih tožnih se pozná
le sled solzá in ran.

To pač je siromakov rod,
moléč je zunaj stal
in mirno čakal, da gospod
prostóra bi mu dal.

Sedaj, ko prost mu je pristóp,
korak približa svoj,
jaz pa spoznam trpinov tróp,
oh, bil je — narod moj!

Odlóžil sem tedaj pepel,
v klečéce uprl okó,
za blagoslov sem roke vzel
ter kliknil sem krepkó:

"Le vstani, ubórní narod moj,
do danes v prah teptan,
pepelni dan ni dan več tvoj,
tvoj je vstajenja dan!"

MISIONAR KEREK — RANJEN

Skoro do smrti so ga zaklali roparji. — Rojen je v
Prekmurju. Tudi tu ima svojega straniča.

Objavljamo pismo, ki ga je ranjenec sam pisal:

Tungchwan 20. XI. 1938.

Predragi gospod urednik!

Upam, da ste moje pismo, ki sem Vam ga pisal iz
Yunuanfuje pred odhodom v Chaotung, prejeli. Danes
se nahajam na polovici te poti, v Tungchwuanu, a v zelo
slabem stanju. Dne 17. t. m. so me na visokih gorah
Kongshana okrog pol 11 napadli roparji, me pretepli s
puškinimi kopiti, mi polomili kosti in rebra ter mi za-
dali hudo rano v trebuh. Dva izmed mojih spremljeval-
cev, učenca Jakoba Chin in nosača, so ubili. Vse, kar
sem imel pri sebi in kar so nosači nosili z menoj, so po-
brali. Celo moj misijonski križec, ki mi ga je leta
1920 podaril in blagoslovil sv. Oče Benedikt XV. in pa
rožni venec, ki mi ga je blagoslovil leta 1933 papež Pij
XI., so mi vzeli. Na pol mrtvega in golega so me pustili
sredi ceste v velikem snegu in hudem mrazu. Pozno v
noč so me nosači prenesli v Lavtopo k tamkajšnjemu
mandarinu. Prosil sem ga, da mi posodi nekaj dolarjev,
da bi si mogli kaj pripraviti za večerjo in si sposoditi
obleke. Obljubil sem mu, da bi mu vse povrnil s obrest-
mi iz Tungchwana. Toda mandarin mi ni hotel ustreči,
češ da nima denarja. K sreči mi je prišel naproti kitaj-
ski duhovnik p. Čeng, ki me je odel s svojo suknjo, mi
pri neki družini preskrbel prenočišče in mi s kitajskim
žganjem izpral rane ter me masiral. Naslednji dan zju-
traj so me prenesli v Čeči in danes semkaj v Tung Čvan,
kjer me je ljubeznivo sprejel kitajski duhovnik Marko

Sveta

Helena

na

Pertoči

Mej. Od tu sem brzojavil v Čootung škofu Yengu, ki mi
je takoj brzojavno odgovoril: "Pater Kerek, cura vul-
nera, confice vestes, exspectati, veniunt duae moniales."
(Pater Kerek, zaceli si rane, oskrbi si obleko, pričakujete,
prideta dve redovnici.) — Zdaj torej pričakujem tu oni
dve redovnici (šolski sestre iz Slovenske Bistrice), ki
me bosta zdravili in me spremljali na drugi polovici poti
v Čaotung. — Razbojniki bi me gotovo ubili, ako ne bi
našli pri meni dobrega plena. Tako pa sem imel s seboj
mnogo raznih potrebščin za škofa Čenga, za slovenske
šolske sestre in njih dispanzer — denarja pa nad 4.000
dolarjev (kitajskih), ki mi jih je Družba za širjenje vere
poslala za čaotunški misijon. Neki ropar mi je dejal:
"Če danes ne bi imel toliko denarja in raznih stvari s
seboj, bi ti tale bajonet potisnil v sree!" Ukradli so mi
tudi pisalni stroj in važne dokumente, ki jih mi je pred
odhodom poslala sveta stolica, ter moj potni list. —
Tu v Tungchwuanu so mi misijonarji takoj pomagali, da
sem si kupil malo obleke in nočnih odevj.

ŠOLSTVO V SLOVENSKI KRAJINI

Pred vojno je bila Prekmurcem najbližja gimnazija v Moštru (ob Rabi) ki je pripadel Ogerski. Takoj je bila na dlani potreba slovenske gimnazije, ki se je morala boriti z mnogimi težavami. Danes je v Murski Soboti popolna osemrazredna gimnazija. Letos ima 595 učencev, pa bi jih imela še več, če bi imela zanje prostora.

V Dolnji Lendavi imajo meščansko šolo, ustanovljeno že leta 1872.

Univerzo študirajo prekmurški dijaki največ v Ljubljani, kjer je točasno upisanih 80 akademikov, 40 jih je pa že absolviralo, tako da bo imela Slovenska krajina že več kot dovolj lastne inteligence v vseh visokih poklicih.

Osnovna šola tudi kaže velik korak naprej.

Leta 1919. je bilo v Murski Soboti 55 šol, v katerih se je poučevalo samo madžarsko. Učitelji so bili večinoma tukajšnji rojaki, ki so govorili prekmurščino, ostali pa so bili pristni Madžari. Šole so bile ali državne ali konfesionalne rimokatoliške ali pa evangeljske. Prve je vzdrževala država ter so bile pod državnim nadzorstvom, druge pa krajevni šolski stolci. Z učili so bile vse šole zelo slabo preskrbljene. Madžari niso mnogo storili za izboljšanje šolstva v Prekmurju, saj prebivalstvo tukaj ni bilo madžarsko, temveč bili so Slovenci, katere je bilo treba čimprej pomadžariti. Glavna naloga tukajšnjih madžarskih učiteljev je bila, da pomadžarijo deo in s tem tudi bodočo generacijo prebivalstva. Na šolah so smeli govoriti samo madžarski, sposobnosti učitelja pa se je tudi ocenjevalo po njegovem raznarodovalnem delu. Prebivalstvo je bilo slovensko in vsak madžarski učitelj, ki je hotel delovati na tukajšnjih šolah, se je moral naučiti slovenski jezik oziroma tukajšnji dialekt.

Šole so bile večinoma nižje organizirane, saj je bilo, kakor sem že zgoraj navedel, 55 šol s komaj 92 razredi, torej skoraj samo eno in dvorazrednice. Danes je v srezu 49 šol, ki imajo svoje krajevne šolske odbore, kateri skrbijo za šolske stavbe, druge stvarne potrebščine pa krije banovina.

Število oddelkov je tekom 20 let narastlo od 92 na 174 in dva oddelka otroškega vrtea. Danes je v srezu: 2 enorazrednici, 19 dvo—, 12 tri—, 6 štiri—, 2 pet—, 4 šest—, 2 sedem—, 1 deset— in 1 šestnajst—razrednica. Število oddelkov je torej narastlo skoraj za 100%.

SLOVENSKA KRAJINA V ŠTEVILKAH

Meri 970 km² s 92.000 prebivalci. Upravno je razdeljena v dva sreza: Soboški ima 17 občin, lendavski pa jih ima 11.

Srez Lendava ima 339 km² površine in je med srezii naše banovine na predzadnjem mestu; je pa zelo gosto naseljen ter prebiva povprečno 110 ljudi na 1 km². Po ljudskem štetju iz leta 1931. ima 38.053 prebivalcev, po ljudskem štetju iz leta 1921. je imel okraj 37.612 prebivalcev. Dasi ima prebivalstvo zelo močen prirodni prirastek ter imajo družine veliko število otrok, vendar prebivalstvo v okraju številčno ne raste, ker so radi prenaseljenosti prebivalci primorani, da se izsejajo.

Brez dvoma bo za poznavalce Slovenske krajine tudi zanimiv volilni izid zadnjih decemberskih volitev. Iz seznama je približno tudi razvidna velikost občin:

Okraj Murska Sobot

Občina	Volilei	JRZ	Maček	Ljotič
1. Bodonci	791	414	50	235
2. Cankova	528	370	350	20
3. Gor. Petrovci	1072	642	327	146
4. Grad	1337	713	396	102
5. Križevci	1129	467	198	253
6. Kupšinci	424	228	110	114
7. Kuzma	866	344	117	218
8. Martijanci	1138	594	381	168
9. Murska Sobot	1247	709	557	149

Vse šole imajo že primerne zbirke učil, ki si jih leto za letom pomnožujejo, povsod so primerne in lepe učiteljske in šolarske knjižnice, na 44 šolah pa je tudi javna ljudska šolska knjižnica s primernim številom knjig, ker prebivalstvo zelo rado čita.

Svoja lastna šolska poslopja so si pridobile šole v Mačkovcih, v Gor. Lendavi, Krogu in na Cankovi. Kraljevska banska uprava povsod podpira zidanje novih oziroma prezidavo obstoječih šol. Projektiranih novih stavb je sedaj tudi 15 in bo se nekatere začelo graditi v tekočem šolskem letu.

Pouk je na vseh šolah slovenski, narodne manjšine pa imajo svoje oddelke in to: Madžari na Hodošu in v Domanjševcih, Nemei pa v Fikšincih in Kramarovecih.

Prosvetna oblast tudi skrbi, da se prazna učna mesta zasede z učitelji, tukajšnjimi rojaki. Na vseh evangeljskih šolah so sedaj učitelji evangeličani ter je tudi v tem pogledu prebivalstvu ustrezno.

V pogledu razvoja ljudskega šolstva v lendavskem okraju v zadnjih 20. letih je dovolj navesti sledeče številk: V letu 1919 je bilo v okraju 33 šol, od teh 9 občinskih poslopij in 24 poslopij rimokatoliške verske občine. Na teh šolah je bilo 79 učilnic s 73 razredi, ker se v nekaterih učilnicah radi povojnih razmer ni poučevalo. Učencev je bilo 4408 (2131 moških in 2277 ženskih). Poučevalo je 59 učnih oseb, na en šolski oddelk je odpadlo 60 učencev. V letu 1938 je v okraju 37 šol, od teh 13 občinskih poslopij, in 24 poslopij rimokatoliške verske občine. Na novo so sezidane šole v Odrancih, Mali Polani in Nedelci ter leseno šolsko poslopje na Benici. Učilnic je 88 s 138 razredi. Učencev je 6639 (3118 moških in 3222 ženskih). Poučuje 132 učnih oseb — na en šolski oddelk razred — odpade sedaj le 45 učencev. Ustanovila sta se tudi 2 otroška vrtea v Lendavi in Turnišču, 10 šol ima svoje šolske odre, na katerih se marljivo prirejajo mladinske igre, 3 šole pa imajo na razpolago društvene odre. Izpopolnile so se šolarske knjižnice na vseh šolah, katere se prav dobro izkoriščajo, ker šolska mladina zelo rada čita.

Učiteljstvo se udejstvuje s prosvetnim delom tudi izven šole, predvsem pri prosvetnih, humanih društvi, pri ljudskih knjižnicah, dramatskih odsekih, pevskih društvi, kmetijskih nadaljevalnih in gospodinjstvih šolah in pri šolskih odrih.

10. M. Sob., okolica	988	535	501	20	14	34	—
11. Pečarovei	966	455	195	28	231	259	1
12. Pertoča	1163	577	524	41	22	63	—
13. Puconci	753	419	141	176	102	278	—
14. Rogaševci	1021	551	174	32	345	377	—
15. Selo v Prekm.	1134	477	336	68	73	141	—
16. Šalovei	1148	662	618	8	36	44	—
17. Tišina	967	563	506	39	18	57	—
Skupno	16672	8720	5471	1817	1431	3248	1

Okraj Dolnja Lendava

Občina	Volilei	JRZ	Maček	Ljotič
1. Beltinci	1638	1132	1011	31
2. Bogojina	820	550	488	6
3. Črensoveci	1170	700	584	2
4. Dubrovnik	950	553	345	117
5. Gaberje	1029	575	204	29
6. Genterovci	548	301	101	15
7. Lendava	948	552	383	44
8. Odranci	747	497	384	37
9. Orešje	899	521	170	128
10. Poljana	674	391	304	4
11. Turnišče	1307	780	632	125
Skupno	10730	6542	4606	538

Sadna kupčija je postala zelo važna tečka slovenskega narodnega gospodarstva. Posebno na Štajerskem je za mnoge kmečke domove najbolj plodonosna panoga gospodarstva. V letu 1938 izkasuje trgovina sledeče številke:

Maribor levi breg 10.557.112 kg; Maribor desni breg 560.026 kg; Lutomer 4.249.352 kg; Ptuj 1.843.733 kg; Celje 1.018.345 kg; Murska Sobota 533.790 kg; Lendava 19.900 kg; Šmarje pri Jelšah 32.290 kg; Brežice 51.100 kg; Krško 97.000 kg; Slov. Konjice 38.000 kg; Dravograd 29.300 kg; Slovenj Gradec 113.950 kg; Kočevje 23.692 kg.

Ves letošnji izvoz sadja je znašal 19.227.590 kilogramov. Če računamo vagonске pošiljke povprečno po 5000 kg je bilo v inozemstvo izvoženih 3.845 vagonov sadja. Skoraj vse sadje je bilo izvoženo v Nemčijo, le nekaj vagonov v Belgijo in češkoslovaško.

Povprečna cena za industrijsko in prešno sadje je bila 60 par do 1.20 din, potrošno in namino sadje pa 2 din do največ 3.50 din za zimске sorte.

Slovenska matica je slavila na občnem zboru 16. dec. 10 letnico svojega obstoja odkar je bila obnovljena. Med vojno je bila namreč razpuščena. Slovenska matica je bila prej in je sedaj zopet med najbolj produktivnimi založnicami slovenskih knjig.

Mraz po Sloveniji je bil za božične praznike prav občuten. Snežilo je skoro cel teden, tako, da je bil Božič zares bel.

Dr. Anton Ratajec, bivši ravnatelj škofovih zavodov v Šent Vidu nad Ljubljano je dokončal pot svoje življenja. Bil je eden tistih, kateri je znal biti strašno hud. Gorje ubogemu študentu! In vendar je ostal svojim učenjem v blagem spominu. Bil je profesor matematike in fizike. Napisal je knjigo: Poljudna kemija in še več drugih stvari.

Brežice so proslavile že 50 letnico bolnice. Od leta 1918 je iskalo v njej zdravja 30.000 bolnikov.

700 letnico bo slavil letos minoristiški samostan v Ptuj. Ustanovljen je bil kot plemenska postojanka v boju proti Madžarom. V cerkvi sv. Petra in Pavla v Ptuj so odkrili najstarejše freske na Slovenskem. Minoriti so v Ptuj bili vedno obrambna trdnjava slovenstva. Nemstvo je imelo tam namreč vedno ofenzivno tendenco.

Nenadna smrt duhovnika. 13. nov. so v Fojani v Brdih slovesno posvetili drogo, na katerih bo razvita državna zastava. Pred prefektom in drugimi odličniki je imel pozdravni govor upokojeni semeniški profesor g. Ivan Mesetti, ki je opravljal molknil, potem nenadoma vzkliknil: "Žbogom vsi!! Osvobodi ma, Gospod!!" in se zgrudil mrtev na tla. Blagi, zaslužni gospod profesor, ki je bil širokogruden in ljubezniv prijatelj vseh dijakov deškega semenišča in naklonjen Slovence; bo ostal vsem, ki so ga poznali, v lepem spominu. Večni mir!

Šturje na Vipavskem. Dobili smo štiri nove cerkvene zastave: sv. Jurija, sv. Martina, sv. Antona in Matere božje. Batři se bili domači farani: 4 botři in 4 botrice, ki so z veseljem sprejeli ponudeno jim častno mesto. Blagosloveli smo jih z veliko slovesnostjo po tridnevni duhovni vajah za Šturje in Ajdovščino. Duhovne vaje so prav dobro uspele. Vodil jih

je g. župnik Edko Ferjančič iz Šlovenca v Brdih.

Novo mašo je 18. dec. zapel pri Sv. Križu na Vipavskem Franc Valič iz Plač. Govoril je bivši župnik Ivan Rejec.

Slovenski kapucin gre med misijonarje. Na novega leta dan popoldne je bila v kapucinski cerkvi v Gorici izredna svečanost: goriški nadškof je šestim članom kapucinskega reda, ki spadajo pod beneško redovno provincijo, izročili misijonske križe. Beneška provincija kapucinskega reda ima namreč v glavnem mestu Coritybi v Parana v Južni Ameriki svojo misijonsko naselbino. Pri tej svoji hiši hočejo očetje kapucini sedaj osnovati tudi misijonsko bogoslovje z licejem. Zato so poslali tja šest svojih redovnikov: tri patre-učitelje, dva bogoslovci in enega brata. Med patri je tudi Slovenec, p. Patricij — gosp. Izidor Kodermac iz Neblga pri Šlovenecu v Brdih, ki je pred nekaj meseci pel svojo prvo sv. mašo v svoji rojstni župniji. Oče Patricij bo višerektor na novi bogoslovnici in bo poučeval tam dogmatiko, fiziko, matematiko in še nekaj predmetov.

Vinko Vodopivec v zagrebškem "Radiju". — Hrvatski tamburaški orkester "Zaje" je v nedeljo 18. decembra izvajal v zagrebškem "Radiju" izključno skladbe našega g. Vinka Vodopivca. Informativni tednik "Radio Zagreb" je za to priliko priobčil kratk životopis našega priljubljenega skladatelja z navedbo njegovih najvažnejših del. Ta životopis je bil pred začetkom koncerta prebran po radiju. Veseli nas, da se bratje Hrvatje zanimajo za našega goriškega slavčka.

Nov grob. V četrtek 29. decembra zvečer je na svojem stanovanju v Gorici spal g. Peter Julij Kogoj, šolski vodja v pokoju, star 66 let. Pokojnega so prepeljali v Tolmin, kjer na tamošnjem pokopališču počivajo že njegovi starši. Ranjki se je redil v Tolminu in tolminskim hribom je bilo posvečeno tudi njegovo delo in živ-

Skupina iz Floreste: Skokovi, Erzetičevi, Škerljevi, Tutljevi in Cerkvenikovi

Dr. Tomažič, mariborski škof je praznoval 40 letnico mašništva 5. dec. Za škofa je bil posvečen 1. avg. 1928. Lavatinski škof je postal 1933, 15. avg. Njegovo plodonošno delovanje kaže že sedaj mnogo vidne sadove, ki so v poglobitvi verskega življenja. Rastejo tudi nove cerkve. Posebno viden spomenik pa bo novo bogoslovje. Tudi mi Slovenci v Ameriki se veselimo z rojaki doma. Znano je, da se prevzvišeni močno zavema tudi za svoje vernike v izseljenstvu.

V tem je nadpastirjeve ljubezni najbolj deležno ljudstvo iz Slovenske krajine. Zanje predvsem je g. škof poslal v Francijo g. Ivana Camplina, ki skrbi za versko življenje izseljencev v Franciji.

V dar slovenski univerzi je poklonil italijanski konzul kot pooblaščenec italijanske vlade 800 knjig, ki naj bi služile kot podlaga slovensko-italijanskega kulturnega zblizanja. Knjige so najbolj izbrana dela italijanskega leposlovja in znanosti.

Na Bledu je bil 18. dec. otvorjen nov "prosvetni dom". Dom je krasna zgradba, ponos blejcem. Ob priliki otvoritvene predstave so izvajale mladenke tudi simbolično vajo: slepeča tožba, v spomin na Slovence izven meja.

Božični dar delavcem je dala KID na Jesenicah, ki je razdelila 700.000 Din. med delavce. Vsak je dobil 4 dnevno plačo, kar je tem bolj dobrodošlo, ker delavstvo prav v tem času ne dela polnega tedna radi zastoja v prenapolnjenih skladiščih.

Hud mraz je imela Slovenija za božične praznike. Pa tudi po vsej Evropi so morali običi kožuhe. V Sloveniji je kazal toplomer do 12 stopinj pod ničlo. Na Poljskem so imeli čez 20 stopinj, v Rusiji čez 30, v Sibiriji celo do 60 stopinj mraza. Neposredno pred Božičem pa je prišel sneg in je medlo skoro cel božični teden.

Na Vrhnikih je pogorela oni dan Tomažičeva žaga. Najbrže zločinska roka. Sodijo da z bencinom. Delavci so tako ostali prav za praznike brez zaslužka.

Delavska sloga je rodila lep sad delavcem, združenim v ZZZ (Zveza združenih delavcev), v tovarni lepenke v Mislinjah, kjer so popravili cene za 10%.

Spomenik padlim v svetovni vojni bodo postavili na Brezjah.

ljenje. Služboval je po številnih tolminskih vaseh, tako v Smasti, v Cerknem, na Bukovem, v Podbrdu in dolgo let v Poljubinu. Od tu je moral v notranjost države, ker je v bližini Avellina prebil eno leto. Potem je stopil v pokoj in se je nastanil v Gorici, kjer preživlja zasluženi počitek vrsta njegovih stanovskih tovarišev.

Iz konfinacije se je pred kratkim vrnil gospod Branko Satler z Tolmina.

„Svetogorska Kraljica“. Prva številka tega svetogorskega mesečnika za l. 1939 je izšla že za božične praznike. Ima novo, prikupnejšo naslovno glavo. Med drugim prinaša „Dve božični o Jagnjetu božjem“ in črtico „Božična dogodbica“, ki jih je spisal prerano umrli kanalski dekan Venceslav Belé, ki je bil vnet sotrudenik in podpornik tega skromnega, vendar potrebnega lista.

Ouhovniške vesti. G. Tone Krapež, župnik v Otaležu na Cerkljanskem, je bil dne 27. dec. 1938 umeščen za župnika v Batujah na Vipavskem. — Na njegovo mesto v Otaležu je imenovan g. Jože Petrič, kaplan v Cerknem. Za kaplana v Cerkno pa pride g. Dušan Bratina, do zdaj upravitelj v Stomažu na Vipavskem.

Oton Zupančič, rojen belokranjec, je bil imenovan za častnega meščana ljubljanskega in odlikovan še s posebnim častnim darilom. Diploma nosi pečat ljubljanskega mesta iz leta 1500, ki je ena najznamenitejših dragocenosti Ljubljane. Oton Zupančič je znan kot največji slovenski živeči pesnik in pisatelj.

Slovenski dom v Ljubljani. Prav za Božič je izšel poziv na Slovence k sodelovanju za zgradbo osrednjega prosvetnega doma v Ljubljani, ki naj bo nosil naslov Slovenski dom. Na pročelju bo stal mogoben kip dr. Janeba Kreka, očeta slovenske prosvete.

V tržaških listih beremo, da je novi tržaški škof msgr. Santin izdal okrožnico, v kateri naznanja, da bo v Trstu gradil posebno škofijsko bogoslovno semenišče (doslej so bogoslovci tržaške škofije morali obiskovati semenišče v Gorici). Škof vabi vernike, naj darujejo denarne prispevke v ta namen. Poleg tega je predpisal, da morajo po vseh župnijah ustanoviti posebno društvo, ki naj zbira denarne prispevke.

Svobodna carinska cona mesta Reke in okolice je bila, kakor poročajo tržaški listi, razširjena na vse otoke v Kvarneru. To so: Čres, Lušin, Unije in Sušak.

V Solkanu se je mudil krški škof dr. Srebrnič. Stanoval je pri župniku Goršiču. Domačini v Solkanu so mu priredili zelo slovesen sprejem. Po enodnevnem bivanju se je čez Trst odpeljal nazaj na Krk.

Na sedmo obletnico smrti goriškega nadškofa dr. Sedeja se je na Sv. Gori na njegovem grobu zbralo veliko število duhovnikov in vernikov iz vse goriške pokrajine, ki so goreče molili za velikega pokojnika.

Iz Cola pišejo, da je tamkaj prišlo do zelo žalostnega prerekanja med Danilom Prinčičem in njegovim 27 let starim sinom Francem. Iz prerekanja je prišlo do pretepa. Sin je bil zelo nevarno ranjen.

Iz šmarij pri Rihenbergu poročajo, da je ministrski odbor za zaščito kreditnega poslovanja prepovedal Kmetški posojilnici v šmarjah pravico opravljati kreditne posle. S tem je delovanje tega zavoda ustavljeno.

Družina žnidaršič v Divači je prejela iz

Mussolinijevega fonda nagrado 600 iir, ker je bila obdarovana z dvojčki.

Na smrtni postelji se je poročil Anton Bogatec iz Sv. Križa pri Trstu, ki se je ponesrečil v ladjedelnici. Pokojni je bil pri vseh zelo priljubljen, zaveden Slovenec, blag značaj in zvest član cerkvenega pevskega zbora. Vsa vas ga je spremljala na njegovi zadnji poti. Prišlo je tudi mnogo okoličanov in številni delovni tovariši iz ladjedelnice. Mlade žene in dekleta so njegovo truplo spremljale v narodnih nošah ter so nosile veliko vencev in raznega cvetja. Cerkveni zbor se je s krasnimi žalostinkami in s solzami v očeh poslovil od svojega dobrega sopeva Tonea, ki je tako mlad zapustil svoje mlado življenje.

V Tržiču je bil blagoslovljen nov stolp tamkajšne stolnice.

Jubilej istrskega župnika. Te dni je g. Ivan Koruza, župnik v Klani, kjer deluje že polnih 42 let, obhajal 75-letnico rojstva. G. Koruza se je rodil v Gaberju na Vipavskem leta 1863, učil se je v Idriji, dovršil gimnazijo in bogoslovje v Trstu. Doslužil je tri leta vojaščine v Puli in 24. sept. 1892 pel novo sv. mašo v rojstni vasi. Kot kaplan je služboval pri sv. Jakobu v Trstu in obenem kot katehet na Ciril-Metodovi šoli. Potem je služboval kot kaplan na Opčinah in od tam prišel v Klano.

župnik Jožef Klekl, ko je pobegnil izpod vislic.

V Beltincih so proslavili že desetletnico električne zadrage. Stala je električna napeljava 319.000 Din in je že ves strošek krit. Beltinci se tako postavijo kot posebno napreden kraj Slovenske krajine.

V Gornjem Seniku, med rabskimi Slovenci, ki je ostal na Ogerskem je bila blagoslovljena nova cerkev in je pohitelo na to slovesnost 800 Slovencev tudi iz obmejnih župnij, katerim so dovolili Ogri svoboden prehod čez mejo.

Pri Gradu se je v božičnih dneh vršil zelo lepo obiskan misijon, ki se je zaključil z nočno procesijo.

V Krogu so pokopali mater sebeščanskega župnika Bejeka.

Za sreskega šolskega nadzornika v Šoboti je imenovan Antauer Eugen, doslej tihiški nadučitelj.

Semenski oves po znižani ceni bo dobavila banska uprava tistim interesentom, ki se bodo potom občin pravočasno priglasili.

V Beltincih so imeli na sam Božič novo mašo, katero je zapel Glavač Franc. Letos je bilo v predbožičnih dneh 12 novih maš v Sloveniji.

Ivan škafar, kaplan z Bratone je napisal knjižico, kjer obravnava veliko delo, ki ga je vršil rajni Ivanocy v prid družbe svetega Mohorja.

V Kremarovcih, najbolj severni slovenski točki, se je vršila božičnica, ki je obdarovala lepo število otrok z dobroto mariborskih in ljubljanskih dobrih ljudi. Prebivalstvo onega dela je zelo revno.

Uredba o samoupravnih hranilnicah, izdana v Jugoslaviji se nanaša na vse občinske hranilnice, katere so se morale v letih denarne krize hudo boriti, da so prebrodile težke čase. Z novo uredbo se zagotavlja tem hranilnicam nemoteno delovanje, predpisuje jamstva za vloge tako, da bodo mogli mali vlagatelji sedaj spet z velikim zaupanjem vlagati denar v svoje krajevne zavode, in ti bodo mogli svoj denar spet plodonosneje nalagati v gospodarska podjetja in s tem poživljati naše gospodarstvo. Uredba v nekaterih stvareh omejuje svobodno razpolaganje z naloženim denarjem s strani vodstva hranilnice, ker določa, da smejo odslej te hranilnice dovoljevati posojila na nepremičnine proti vknjižbi, smejo kupovati državne papirje in tiste papirje, za katere jamči država, podeljevati posojila občinam, ki so hranilnice ustanovile, izposojati denar proti založbi dragocenosti i drugih vrednostnih stvari itd.

Mirna peč na Dolenjskem je dobila elektriko. Tudi je bil blagoslovljen nov most čez Temenjo pri Ivanji vasi.

Za slovensko univerzo je daroval 100.000 Din mariborski tovarnar Rosner.

Javno kuhinjo za reveže so otvorili v stari ljubljanski cukrarni. Tam bo tudi ogrevališče in zasilno stanovanje in prenočišče za siromake. Ob otvoritvi je bilo navzočih silno mnogo siromašnega sveta. Cukrarna je zelo velika in prostorna zgradba in jo je velikodušno dal v ta namen na razpolago za malenkostno najemno lastnik, ljubljanski trgovec Urbanc.

„Murska Krajina“ je prenehala izhajati. Pred petimi leti je bivši poslanec g. Josip Benko pričel izdajati v Murski Šoboti tednik „Murska Krajina“. V božični številki je zdaj izšlo obvestilo, da bo uprava lista s 1. januarjem prenehala izdajati: „Mursko Krajino“. Kot vzrok navaja predvsem finančne težkoče, s katerimi se mora boriti list sprito nevestnega plačevanja naročnine od strani velikega dela naročnikov, ki so list redno prejimali. „Novine“ ostanejo tako edini list v Slovenski krajini.

V Radovici pri Metliki je umrl Janez Kramarič, dober krščanski mož, večkratni župan. Pokojni je oče župnika Kramariča v šent Petru na Krasu. En sin je zdravnik, eden je pa imel pred kratkim novo mašo in je sedaj kaplan v Starem trgu. Star je bil 73 let.

RADOST IN ŽALOST SV. OČETA

Pred božično nočjo, v soboto 24. decembra pr. leta, je imel sveti oče, papež Pij XI., pred zborom kardinalov, visokih prelatov in drugih dostojanstvenikov papeževga dvora in Vatikanskega mesta običajen božični govor, ki je to pot bil spričo sedanjih razmer posebno pomemben in ni samo globoko ganil in pretresel navzočih, ampak je imel in bo še imel močan odmev po vsem kulturnem svetu.

Najprej mora sveti oče toplo zahvaliti vse kardinale za dragoceno pomoč, ki so jo izkazovali papežu pri vodstvu svete Cerkve, pa tudi pri delu za Katoliško akcijo, ki je papežu vedno najdražja. Obenem z Božičem pa praznujemo tudi desetletnico sprave med katoliško Cerkvijo v Italiji in državno oblastjo. Ob tej priliki mora papež glasno povedati, da je globoko hvaležen vsem, ki so to veliko delo pospeševali v prid Cerkve in države, predvsem plemenitemu vladarju, kralju, in pa njegovemu prvemu ministru, ki ima največ zaslug, da je to delo bilo kronano s srečnim uspehom. Naša zadomovinami katoliškega sveta, ki jih vse ljubimo, pohvala pa velja vsej Italiji sploh, ki Nam je nad vsemi sebnost draga, kakor je bila Gospodu draga Palestina, v kateri se je rodil, delal in trpel do smrti na križu.

Toda Naše srčno in odkrito veselje ob tej priložnosti — je dejal papež — je hudo skaljeno zaradi težav in ovir, ki se stavljajo na poti Katoliški akciji, ki je zenica v papeževem očesu. Papež se je spomnil preiskav njenih arhivov in drugih podobnih činov, ki so se še včeraj zgodili v Benetkah, v Turinu in Bergamu, pa tudi v Milanu, kjer je nadškof-kardinal zbudil nejevoljo zaradi cerkvenega govora, v katerem e povedal nekaj, kar je bil kot nadpastir dolžan povedati in kar papež v vsem obsegu odobrava. Sploh žalosti svetega očeta in ga sili k ugovoru ter resnemu svarilu vse, kar je naperjeno

proti dostojanstvu, svobodni nedotakljivosti človeške osebe, čije blagru je namenjena in mu mora služiti družba, oziroma država in samo odrešenje božje po Kristusu ter Njegova cerkev. Sree sivolasega papeža se stiska velike žalosti zaradi nezasuženega postopanja s Katoliško akcijo, ki je njegov benjaminček, zakaj te žalitve obenem žalijo papeža. Saj Katoliška akcija ne dela politike niti želi delati komu konkurence, marveč se samo trudi, da vzgaja dobre kristjane, ki bodo po svoji veri tudi dejansko živeli. Papež je dejal, da se akcije proti Katoliški akciji ne uprizarjajo brez vednosti in dovoljenja ter odobravanja nekaterih odgovornih, ki skrbijo za to, da taki čini ne prenehajo in se zgodijo, zdaj na tem, zdaj na onem koncu polotoka. To papeža tem bolj žalosti, ker je Katoliška akcija zavarovana po konkordatu.

Sveti oče je nato prešel na vprašanje svetega zakona, ki je v konkordatu urejeno popolnoma v smislu cerkvenega prava in katoliške morale, pa se je z znano uredbo kršilo po enostranskih določilih, ki niso v skladu s cerkveno postavo. To pomeni rano konkordatu, in sicer v točki, ki je katoličanu najsvetejša po svoji temeljni važnosti za družino in njen zemski in večni blagor. Ta rana je šla papežu do sredine srca, ki hudo, hudo krvavi.

Sveti oče je, zaključivši svoj nagovor, dejal, da Njemu in vsem Njegovim dragim ne ostane drugega in boljšega, kakor da prosi Boga, naj razsvetli um odgovornih in gane njihovo srce v smislu resnice in pravice, ki sta edini pravi in trdni podlagi blagra vsakega posameznika in vseh narodov ter držav. Iustitia regnorum fundamentum. On sam pa rad daruje svoje življenje za notranji mir krščanske družine in vsega sveta, za mir in svobodo vesti in za cvetoči napredek ter duhovni blagor krščanstva.

če ti je všeč dobra kapljica,
če ti diši okusna klobasica,
če si kaj zaveden slovenski rojak,
kadar te zanese pot na Avellaneda, potem
se oglasi v slovenskem baru,
RESTAURANT INTERNACIONAL
KARL TER PLAN
Chacabuco 501, Avellaneda, FCS.

HOTEL IN RESTAVRACIJA
"PACIFICO"
ANTON BOJANOVIĆ
CHARCAS 767-9 Telef. 31-8788.
Modern hotel, zračne sobe, izvrstna
postrežba, hladna in gorka kopel.
Cena 3—5 \$ s penzionom.
Blizu Retira! V centru mesta!

Najstarejša slovenska gostilna na Avellanedi! — Dobra jedaja — izborna pijača
veselja polna hiša
Pridi in prepričaj se!
ŠTEFAN CELEC
MANUEL ESTEVEZ 499
Avellaneda, F.C.S.

VARNOST

VEČ VARNOSTI

POPOLNO VARNOST

za Vaše prihranke potrebujete sedaj bolj kakor kdajkoli
v HRANILNICI z dobrimi obrestmi.

NAJVEČJO VARNOST

Vam nudi Vaš stari prijatelj

SLOVENSKI ODDELEK

Banco Holandés Unido

PODRUŽNICA BUENOS AIRES

CENTRALA:

Bme. MITRE 234

FILIALKA:

CORRIENTES 1900

U. T. 33-7013 — Buenos Aires

DENARNE POŠILJKE v vsakem denarju z zračno pošto brez posebnih stroškov za aeroplan.

LADIJSKE PREVOZNE KARTE po konkurenčnih cenah za najboljše ladje.

LADIJSKE VOZNE LISTE

za vse paroplovne družbe dobite pri

CA. CENTRAL EUROPEA

SAN MARTIN 469

po najnižji ceni

KABINO

zagotovimo vsakemu potniku brezplačno

VPOKLICNE KARTE PO ZELO ZNIŽANIH CENAH

Kadar rabite novo obleko, si v Mozetičevi krojačnici oglejte vzorce blaga in krojev, pa Vam ne bo žal. V zalogi imamo tudi veliko izbiro srajc, klobukov in vseh drugih možkih potrebščin po tako ugodnih cenah, kakor jih ne boste našli nikjer drugje.

Priporoča se Vam:

KROJAČNICA MOZETIČ

OSORIO 5952 (Paternal), Bs. Aires

DUHOVNO ŽIVLJENJE

Pasaje Salala 60

Buenos Aires, Argentina

CORREO ARGENTINO

TARIFA REDUCIDA

Concesión 2560.

SLAVA "NOVIN"

(Govor dr. Fr. Klara, poslanca na proslavi 11. septembra 1938 v Črensoveih).

Zemlja, na kateri stojimo, je slovenska zemlja. Slovenska, slovanska je bila že v 9. stoletju, ko sta hodila in učila tukaj slovanska apostola sv. Ciril in Metod, ko je vladal Slovanom knez Kocelj, o katerem tako lepo piše Franc Grivec v svoji knjigi "Slovenski knez Kocelj", ko pravi: "Knez Kocelj je močno vzljudil slovenske knjige, se jih naučil in jih rad prebiral. Sedem let je bil glavni steber in velikodušen mecen Ciril-Metodove književne šole. Štiri leta je bil junaški pokrovitelj slovanske nadškofije svetega Metoda. Za književno šolo, za slovansko prosvetno in versko apostolsko delo pa je bila potrebna precejšnja zbirka spisov in knjig, precejšnja knjižnica. Vse te knjige je knez Kocelj ljubil in jih mogel brati." Slovenska Spodnja Panonija je bila pod modrim vodstvom Kneza Kocelja predramljena, prebujena.

Žal, pa ta cvetoča slovenska doba ni trajala dolgo časa. Pridrvela so i vzhoda divja plemena, ter podjarmila Slovane na tej zemlji. Tisoč let je trajal ta jarem, tisoč let je krvavelo slovensko srce iz mnogih ran. Tisoč let je trajalo to robstvo, v katerem so pod udarci tujca morali usahniti vsi napajajoči vreli narodne zavednosti. Saj je bil greh izustiti na tej slovenski zemlji besede "Slovenec sem", greh ljubiti svoj slovenski materni jezik, ljubiti ta ravna polja, te zelene gričke. Obledela je, mlačna je postala narodna zavest Slovencev na tej zemlji, toda slovanske duše, slovanske duševnosti, bistva, nam tujec nije mogel oropati, nikdar vzeti, le knez Kocelj, Ciril-Metodov je manjkalo.

*

Ravno pred štiridesetimi leti je bilo, ko je tišinsko zupnišče obiskal en mlad duhovnik iz Štajerske, poln ljubezni do našega trpečega naroda, poln mladeniškega ognja in navdušenja. Obiskal je ljubitelja našega zapuščenega, zavrženega naroda, dr. Franca Ivanocija, pri katerem je kaplanoval takrat Jožef Klekl. Obiskal, prosil, s plamtečim ognjem ljubečega srca navduševal za nadaljevanje že začete borbe za narodne pravice Slovencev Slovenske okrogline na Madžarskem. Vžil je novega, neusahlivega ognja v ljubeča srca borcev, predramil, prebudil njih slovanske duše v polnem obsegu, ter s tem obenem odstranil vse druge ovire in ozire v borbi za narodne pravice Slovencev. In kaj milslite, dragi zborovalci, kdo je bil ta mladi štajerski duhovnik? Bil je to urednik Slov. Gospodarja, sedanji voditelj slovenskega naroda, naš Dr. Anton Korošec. Dr. Korošec je posadil pred 40 leti seme nepremagljive borbe za narodne pravice Slovencev na Madžarskem, katero seme je rodilo našo zlato svobodo, v Dr. Korošcu je dobila Slov. Krajina svojega drugega Kocelja, v Dr. Ivanociju in Kleklu pa drugega Ciril-Metoda.

Dragi zborovalci! Kakor dišeče rožice so se vrstile po tem obisku Dr. Korošca tihe zmage prebujene narodne zavednosti med Slovenci na Madžarskem s pomočjo Slov. Gospodarja in knjig Cirilove tiskarne v en sam prekrasen šopek, katerega imenujemo: Novine Slov. Krajine. Dne 8. dec. 1931., pred 25. leti, je bil zavezan in poklonjen ubogemu, zapuščenemu narodu, ta krasen šopek — narodu, ki nikdar ni imel svojega lista, narodu, katerega se je s silo in sistematično hotelo madžarizirati. Dne 8. dec. 1931. l., pred 25. leti se je obrnil

urednik Novin v prvi številki s sledečimi besedami na slovensko ljudstvo: "Branimo krščanstvo, ljubimo svoj jezik, svoj narod, svoj dom. Na delo". To je bil program Novin, katerega so Novine vestno spolnjevale vseh 25 let. Tako vestno, da je bil zaradi tega njihov urednik, voditelj Slov. Krajine, banski svetnik, g. Klekl Jožef mnogokrat v smrtni nevarnosti, oropan svobode in brez pokojnine vržen na cesto. Tako vestno, da ga sijajna ponudba 500.000 zlatih Kron ni premotila, katero so mu ponujali takratni oblastniki, če spremeni program in stavi Novine v službo madžarizacije. Ne, Novine so stale trdno, kot granitna skala, zbrale so ves prebujen narod okrog sebe v najhujših časih svetovne vojne in tolažile vojake v sterlskih jarkih, branile pravice doma ostalih, krepile z nabranimi darili bolnike, ranjence v bolnicah, ter ulivale nado v lepšo bodočnost. Dne. 14. jan. 1919. l. so se zbrali voditelji ljudstva Slov. Krajine v Črensovrih pri ur. Novin, ter soglasno sklenili, da se Slovenska Krajina združi z brati onkraj Mure v Jugoslaviji. Novine so bile neustrašen borec za ta cilj, dasiravno je moral urednik pred vojaški preki sod. Novine so branile krščansko vero naših očetov pred komunizmom, dokler niso bile zaplenjene, njihov urednik pa na smrt iskan. Novine so bile edino glasilo po vseh teh križih naše zlote svobode, v njih se je prvič zglasila naša lepa pesem: "Kaj je Mura šepetala..." Novine so ohranile slovenski dom propada v agrarni borbi z veleposestniki. Novine spremljajo kot Angel varuh naše izseljence na vse kraje sveta.

Dragi zborovalci Novine so dosegle svoj namen. Ohranile so nam krščansko vero naših očetov, prebudile so mlačno narodno zavest, občevale slovenski dom, slovensko materno besedo, izvojevale nam zlato svobodo, saj brez Novin naše svobode nikdar bilo ne bi.